ТІЛЬКИ ДВА ЕКЗАМЕНИ

Щоб увійти у безсмертя, людина мусить скласти два екзамени: один перед сучасниками, другий — перед історією.

ВОНО ТАК, АЛЕ…

Історію творить народ. Згода, але й найкраще борошно само по собі не стане хлібом.

ОТ БІДА

В жодній галузі мистецтва немає стільки самозванців, як у літературі: На щастя, брак таланту робить їх нешкідливими для суспільства.

І ТУТ ШВИДКІСНИЙ МЕТОД

Авторитет, побудований швидкісним методом, може бути блискучим, але недовготривалим.

ПРОСТО

Секрет майстерності в тому, що секрету немає, є просто-напросто талант.

СПРАВА ЧЕСТІ

Не любити — справа серця. Зраджувати — справа честі.

НАЙВИЩИЙ РОЗПАЧ

Наш розпач найвищий тоді, коли ще блимає вогник надії.

НЕ ТІЛЬКИ БЛАЗНІВ

Уміти вчасно зійти з арени — це стосується не тільки блазнів.

А НАРОД ЩО

Я не цікава газетних вирізок. Мені б послухати, що народ говорить про тебе.

СКОРОМИНУЧІСТЬ ЧАСУ

Мій знайомий розбив годинника об камінь, бо годинник нагадував йому скороминучість часу. Об яку скелю розтрощити тоді схід і захід сонця?

ІЗ СЕРІЇ НАЇВНИХ ПИТАНЬ

— За що ти мене любиш? — спитало дівчатко коханого.

— Мабуть, за те, що ти ще можеш задавати такі наївні питання.

ДО ЧОГО Й РІЧ ВЕДЕТЬСЯ

— Ти чого з'явилася під ніч з валізками?

— Він мене образив, мамо.

— Зрадив? — перелякалася стара жінка, недочувши.

— Не "зрадив", а дуже образив. Хіба цього не досить, щоб покинути його?

— Іди, іди додому, доню. Прийдеш завтра рано до мене.

— А де ж я буду ночувати, мамо? В нас тільки одна кімната.

— А я до того й річ веду, моя дитино.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ І ВИ!

Немає стін, крізь які не проникли б назовні сімейні скандали.

ПОРЯДОК РЕЧЕЙ

Насамперед — кабінет невропатолога, а допіру — косметичка.

ГОРЕ НАЩАДКОВІ

Нащадок коштує нам стільки самопожертви, що горе йому, якщо він не виправдає покладених на нього надій.

А ЧИМСЬ-ТО ПРИКРИТИ ТРЕБА

Не прикривайте безвілля свого характеру… гуманізмом.

Я? НІ!

Хто сказав, що логіка і рація — рідні сестри?

А ВИ ПОБУДЬТЕ В ЇХНІЙ ШКУРІ!

Наші колеги, ставши начальниками, втрачають почуття міри: вони або підкреслено ввічливі, або підкреслено офіційні до нас.

ПРО АФОРИЗМИ

Афоризми — духовна їжа в тюбиках.

ІНОДІ Й МАЛЕНЬКА ЖІНОЧКА МАЄ РАЦІЮ

— Не все золото, що світиться, — сказала маленька жіночка, припудрюючи носик.

УМОВНІСТЬ

Порівнювати чистоту душі з білиною снігу досить ризиковано: надто багато сажі у повітрі.

СТАРА ІСТИНА

— Завжди проценти миліші, ніж капітал, — сказала бабуня, цілуючи внучку.

ДІЙСНО, ЩЕ ЦЬОГО БРАКУВАЛО!

"Егоїзм! Егоїзм!" Ще бракувало, щоб ми самі собі перестали подобатися.

УВАГА, ЖІНКИ!

І останній найважчий екзамен: з гідністю вийти назустріч старості.

РОЗБИТЕ ДЗЕРКАЛО

Найбільше бракує нам наших покійних батьків тому, що не стало дзеркала, в якому так рельєфно відбивалася наша радість.

А ДЕ ПОДРУГИ НАРЕЧЕНОЇ?

Невродливі мали б куди більше шансів вийти заміж, якби їхні наречені не мали друзів.

ПРО СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Де ж справедливість? Наші нащадки будуть животи надривати над нашим бюрократизмом, а ми — так страждаємо від нього.

ОДНАКОВО НЕ ДІЙШЛО Б

Коли б наші чоловіки частіше заглядали в дзеркало, до них дійшло б нарешті, що старіють не тільки їхні жінки.

ТАК ЙОМУ Й ТРЕБА

— Мій дім — моя фортеця, — сказала жінка, тріснувши дверима перед носом п'яного чоловіка.

ДОЗИ ПОВЧАННЯ

Повчання — наче ліки: в поміркованих дозах допомагає, в надмірних — може привести до отруєння.

ПРАКТИЧНА

— Ой господи, така витрата часу і лише кілька мізерних рибин.

— А ти звикла приємність оцінювати на кілограми?

ЧОМУ — ЦИНІК?

— Для мене мірилом цивілізації даної місцевості є гігієнічний стан публічної вбиральні, — сказав цинік.

МАЄШ РАЦІЮ, ХЛОПЧЕ!

— Не досить, — жалівся початківець, — що у нас немає ні літературного досвіду, ні життєвої практики, ще й рукописів наших друкувати не хочуть!

МІРКУВАННЯ СТАРОГО

Присягатися на вічність у коханні не чесно хоч би тому, що ручаємося за речі, які не залежать від нас.

СУМНЕ

По своїй смерті наші близькі можуть обійтися без нашої любові.

ТА БА!

Треба нам, письменникам, творити так, щоб і недруги вивчали нашу мову, аби читати нас в оригіналі.

ДИВИ, ДИВИ, І ЩАСТЮ ПОТРІБНА КРИХІТКА РОЗУМУ!

Скільки людського щастя розбилося у друзки тільки від того, що одне з двох своєчасно не вимовило слівця "пробач".

ПРИДУМАЮТЬ

Деякі люди оправдують свою нікчемність "культом особи". Цікаво, яким фіговим листком прикриватимуть вони тепер свої підленькі душі?

А ВИ ЦЬОГО НЕ ЗНАЛИ?

Ох і натуронька у тих жінок! Вони люблять подобатися навіть тим, хто їм не подобається.

ЛЮДИ В НАС ЧЕСНІ

— Чого ти заплакана, дівчино?

— Як же мені не плакати, коли я згубила своє щастя.

— А ти не журися. Люди в нас чесні. Хтось буде йти, знайде твоє щастя, придивиться, що воно твоє, і віддасть тобі назад.

ПАРАФРАЗА

Слово впору — ложка до обіду.

ДЖЕНТЛЬМЕН

Мій друг незвичайно чемний. Він скоріше забуде свої власні гріхи, аніж мої дрібні провини.

ГІДНА ЗАЗДРОЩІВ

Спочатку хвалилася ляльками. Потім — поклонниками. Потім — чоловіком. Потім — дітьми. Потім — внуками. А коли уже весь запас вичерпався, вдалася до спогадів. І пішло все заново циклічним порядком. Так полюбилося їй бути гідною заздрощів.

ЩЕ НЕ ПЕРЕВІРЕНО СОЦІОЛОГАМИ

Філософське питання — що шкодить людині більше: брак вільного часу чи його надмір?

З ПЕДАГОГІЧНОЮ МЕТОЮ

Є ідея, товариство! Закладім музей "Добрих вісток", які прибули до адресата вже посмертно.

ОБЕРЕЖНІСТЬ

Треба бути обережним з компліментом старшій жінці, аби подарунок не перетворився у милостиню.

СИЛА ТІНІ

Страшна боротьба не так з фактами, як з тінню підозри.

ОТОЖ, ОТОЖ!

Ох, коли б ми самі могли скористатися з порад, що їх даємо іншим!

МОЛОДЧИНА

Коли хвалю свого чоловіка — мені заздрять. Коли нарікаю на нього — мені співчувають. Волію щиру заздрість, ніж фальшиве співчуття.

ЧУЄТЕ, СВЕКРУХИ?

Свекрухи, перестаньте ви гудити невісток! Якби не вони, у вас не було б ваших прекрасних онуків.

А Й СПРАВДІ

Нічому не дивуватися ще не означає нічим не обурюватись.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Що ж тут говорити про "жіночу гордість", коли війна забрала у нас чоловіків?

НЕ ДІЙШЛИ ЩЕ СЛУХИ ДО НЬОГО

— Колись люди боялися бога, а тепер газети, — сказав дорослий філософ. Про страх перед власною совістю він не чував.

БОГ — БРАКОРОБ

— Доброму богові не вдалася старість, — сказала стара жінка, ховаючи дзеркало.

МИСТЕЦТВО ДЛЯ МИСТЕЦТВА

На перламутровому небі шугає білий, як полум'я, голуб.

ТАК!

Не менш страшна від злочину є можливість рецидиву.

А НЕРВИ?

Лайка — розпач слабшого.

ОДНЕ Й ДРУГЕ СУМНІВНЕ

Людина, яка багато розвезькує про свою бездоганну ідейну біографію, нагадує дівицю, що ревно запевняє про свою невинність.

СЬОГОДНІШНЄ

— Рекомендую вам чудового спеціаліста!

— Чекайте, а як він як людина? — спитав керівник.

СЛОВО ТИХОЇ ДІВЧИНИ

— Боюся людей, які не читають художньої літератури, — сказала одна тиха дівчина.

ДАВНО Б ЧАС!

Коли йдеться про Батьківщину, пропоную слово "заслуга" замінити "обов'язком".

ДОБРІ ГОСПОДИНІ

Помилково думати, ніби гарні жінки менш інтелектуально розвинені. Вони просто, як добрі господині, дають відпочити розумові там, де з меншим зусиллям може заступити його врода.

ЯК КОМУ...

Якими естетами ми не були б, завжди імпонуватиме нам у нашому партнері перш за все — характер.

А ЩО ВИ, "СТАРІ", НА ЦЕ?

Біда молодих, між іншим, і в тому, що вони нехтують досвідом батьків. Мені здається, що в цьому випадкові вони не без рації. Яким би той досвід не був корисним, він все ж таки найменше на двадцять років зостарілий!

НЕПРОСТИМА ХАЛАТНІСТЬ

— Ти розчарувався в мені? А хто в тому винний? Навіщо ти поспішив виписати мені характеристику, не спитавши мене про мою вдачу і звички?

КВАСОЛЯ МАЄ РАЦІЮ

— Будь моєю дружиною, червонявко, — попросив соняшник квасолю.

— Що? — обурилася та. — Зі мною одружитися, а на сонце заглядати? З такими поглядами тобі жити серед людей, а не в нашому рослинному світі!

ХІБА...

Старі люди живуть спогадами. А що роблять ті, хто не запасся цим матеріалом на зиму життя?

Хіба ходять на жебри...

ОДНЕ КОРІННЯ?

Дружба між народами, як і любов поміж людьми, для свого процвітання вимагає взаємності.

БУВАЮТЬ УСЯКІ ТАЛАНТИ

Брехати в живі очі — це не вміння, а вроджений талант.

НЕПІДНЯТА ЦІЛИНА

— Звідки береться у вас стільки чудових думок? — спитала снобка поета.

— Мабуть, з того місця, що у вас стоїть облогом.

ДУША ЙОГО НЕ ЦІКАВИТЬ

— Я дам вам прецікавий сюжет, — сказав халтурник письменникові, — ви дайте літературну обробку, а гонорар навпіл.

— Воно-то так, а як бути з душею твору?

ЧЕКАЮ ЙОГО З НЕТЕРПІННЯМ

Недалекий той час, коли чесність зійде зі списку парадних чеснот, настільки вона стане звичайною в нашій дійсності.

СМУТОК ОДИНОКОЇ

— Ах, коли б могли віднайтися всі розлучені пари, — зітхнула рукавичка-одиначка.

ЛОГІКА СТАРОЇ ДІВИЦІ

— Я постаріла, а ніхто не любив мене.

— А кого ви любили?

— Цікаве питання! А чого це я мала перша починати?

МАЙТЕ НА УВАЗІ

Бурхливі оплески залу і стримані — президії не є добрим знаком для того, хто на трибуні.

ВІРНІСТЬ ЗАВЖДИ ЦІНУВАЛАСЯ

— Ах, я повинна признатися вам в одному, — сказала Ляля Арлекіну, — у мене немає серця…

— О, то чудесно, — по-королівськи вклонився перед нею Арлекін. — Я все життя мрію про вірну дружину.

ЩЕ ОДНЕ ДИВО ПРИРОДИ

Цікаво: сам процес старіння непомітний навіть озброєному оку, а наслідки його видно й сліпому.

МАЄ РАЦІЮ

Я негарна? А "море симпатій", то що — калабаня вам?

МИ — НЕ СКЕПТИКИ

— Коротка новела — роман майбутнього, — сказав скептик.

ВСЕ Ж ТАКИ "ЯК"?

"Кожного коня можна осідлати, тільки треба знати як", — подумала дівчина, поправляючи краватку своєму хлопцеві.

АВТОРКА ТЕЖ ТІЄЇ ДУМКИ

— Не в'яжи своєї долі зі мною, — сказав вітер плакучій вербі, — в мене характер поганий. Сьогодні я тут, завтра там. Проплачеш свої очі за мною, моя хороша.

— А я створена для того, щоб плакати. А коли вже проливати сльози, то бодай за милим серцю…

МАЛА ЩАСТЯ СТАРЕНЬКА

— Скільки коронованих голів у фармакології пережила я! — сказала стара пані Аспірина.

ЗАСЛУГА СМЕРТІ

Незафіксовані думки, наче передчасно померлі діти, здаються нам найкращими та найрозумнішими.

ДОРОГОЦІННИЙ МАТЕРІАЛ

— У вас немає ні до кого зненависті? Тоді ви, пробачте за відвертість, безпринципова людина.

— Ви мене неправильно зрозуміли. Я просто вважаю, що мої особисті вороги не варті того, щоб я витрачала на них дорогоцінну емоціональну енергію.

НА ДОДАТОК ТАМ ЩЕ Й СВІТЛА НЕ БУЛО…

На вершину слави ведуть парадним ходом. Падає людина з нього — чорним.

БУВАЮТЬ І СПРАВЕДЛИВІ МАЧУХИ

Мачуха, розкраявши яблуко надвоє, віддала пасербові більшу частину.

— Мамо, — пхенькнув рідний синок, — а чому мені менше?

— Цить, дурне! Зате ти маєш більшу частину мого серця.

ДОБРА РАДА — ГРОШЕЙ ВАРТА

— Коли вже крадеш, то не попадайся, — сказав старий плагіатор новачкові.

ІЛЮЗІЇ, ІЛЮЗІЇ...

Коли нам довго не відписують, хапаємось останньої ілюзії: лист, очевидно, пропав на пошті.

ДОБІР КОЛЬОРІВ

Сивий генерал і сива дружина біля нього — у всі сезони елегантно.

НАЙЦІННІШЕ

Заслухані у відголоси минулого, задивлені у міраж майбутнього, ми часто пропускаємо повз увагу найцінніше: музику сьогоднішнього дня.

РЕЦЕПТ НЯНІ

— Няню, а чому очі не мерзнуть на морозі?

— А, дитинцю, бо очі — то душа людини. А душа, звісно, не боїться ні холоду, ні жари.

— Няню, а чому душа мила боїться?

— Спатки, дитинцю, спатки!

ФІЗКУЛЬТУРА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА

— А що таке "тенденційність" взагалі? — впало питання під час дискусії.

— Тенденційність, — озвалася фізкультурниця, яка до цього часу мовчала, — на мою думку, це звичайна гімнастика очей. На один факт примружуємо ліве око, а широко розплющуємо праве, а на другий навпаки: широко розплющуємо ліве і прискулюємо праве.

АХ, ТІ ТРЕТІ ОСОБИ!

— Я завжди страждаю, коли між тебе і мене втручаються треті особи, — сказало людині її здоров'я.

В АЛЬБОМ

Деяким братам літераторам в альбом: пам'ятайте — навіть немовлята випльовують пережоване!

ЕГЕ, ЧОГО ЗАХОТІЛА!

— Дай мені твою лялю трошечки побавитися, — попросила прабабуня у своєї правнучки.

Дівчатко замислилося. Воно інтуїтивно відчуло, що справа не в жарті.

ПРИРОДА ВИННА

Жінка цілу ніч журила чоловіка за його прогріхи, а під ранок опам'яталася: чи є смисл звинувачувати півня в тому, що природа не створила його орлом?

У МАТЕРІ СВОЯ ЛОГІКА

Кожна мати прагне, щоб її дитина була надзвичайною, забуваючи, що найбільше щасливих саме серед звичайних людей.

КОРОТКОЗОРИХ НЕ СТОСУЄТЬСЯ!

Жінки, як картини: ефектніші здалека.

ТВОЯ І МОЯ

Твоя власна любов — порцелянова лялька. Вона твоя, і ти можеш зробити з нею, що хочеш: поставити на видне місце, подарувати комусь, забути про неї, ба навіть розбити і викинути на сміття.

Любов твоєї подруги — теж порцелянова лялька, тільки — чужа.

Раджу бути обережним з крихкими чужими речами, що їх так легко розбити і майже неможливо направити.

СОБІ НА УМІ

Як же ви голосуєте за пропозицію, не ознайомившись з її змістом?

— Нема дурних! Я знаю, хто її висуває!

ЗА НАЙКРАЩЕ РОЗВ'ЯЗАННЯ — ПРЕМІЯ

Ребус, який ось-ось розв'яже життя: не дають окремої квартири, бо не жонатий, а не жонатий, тому що немає окремої квартири.

НЕМАЄ ЗЛОГО, ЩОБ НЕ ВИЙШЛО НА ДОБРО

Брак часу, крім всіх невигід, має те добре, що не дає вам змоги роздумувати про старість і хвороби.

ЖІНОЧОЮ ЛОГІКОЮ

Одинокий чоловік просив двірничку запалювати світло в його квартирі за кілька хвилин до його повернення. Хотілося йому мати бодай ілюзію сімейного тепла.

— Ох і недотепа, — вигукнула жінка, що давно зазіхала на його парубоцький стан, — чи не простіше — одружитися?

ОТОЖ, ОТОЖ!

Не знаю більш нахабного злодія, ніж наш брат письменник: дивиться вам у вічі і краде у вас.

МОЖЛИВО

Я тебе ніколи не любила. Чому по роках ти став мені дорогим? Чи не тому, що розчарувалася в тих, кого любила?

* * *

— Волієте розум чи вроду у жінки? — спитали сучасного чоловіка.

— Коктейль з одного й другого, — відповів той.

ОДНОДУМЦІ

— Кримінальний кодекс писаний не для мене, — сказала чесна людина. Злодій подумав те саме.

"ЛЮБОВ — ПОДВИГ ВІРИ"

(з Ромен Роллана)

Чому вважаєте, що я — жінка-одиначка, яку не сподобав собі жодний мужчина? Це ж не так. Я не одиначка, не вдова, не розлучена й не покинута. Я — просто чекаю свого вибраного.

Задовго чекаю, кажете?

Ой, які ж бо ви: та хіба воно так легко відшукати в цьому метушливому багатотисячному місті?

Звичайно, я, можливо, давно поникла б духом, якби не свідомість, що мій коханий так само чекає мене.

Хіба вам нічого не говорить та обставина, що він і досі не жонатий? Він, як і я, не втрачає надії, що наші стежки кінець кінцем зійдуться.

Так часто марю: ось зараз відізветься дзвінок, я відкрию двері й онімію від радості. А мій коханий, не дивуючись, не випитуючи ні про що, звичним рухом поставить валізки на підлогу і скаже просто:

— Ось я прийшов.

І зразу буде ясно: він з цієї хати нікуди більше не піде, бо — сталося те, що не могло не статися.

І так, як бачите, обоє ми роками чекаємо на цю благословенну хвилину.

Часто ввечері, готуючись до сну, розраджую свого коханого:

"Не журися, єдиний, що сьогодні не поталанило нам. Потішимо себе тим, що завтра ще не займаний день перед нами".

А він у свою чергу розважає мене:

"Про мене не турбуйся, єдина. Я впертий, аби ти тільки не втратила віри. А навіть коли б недобра доля не дала нам зустрітися, то хіба ми і без того все своє свідоме життя не належали одне одному, хіба і без того не була ти мені дружиною, а я тобі чоловіком?"

І тому ви помиляєтесь, коли думаєте, що я — жінка-одиначка, яку не сподобав собі жодний мужчина. А просто-напросто чекаю свого коханого. Свого обранця, коли хочете знати.

НА ВСЕ СВОЯ ПОРА

Влітку подивляємо живописний колір дерева, взимку — його графічну чіткість.

ТРЕБА ЇЇ МАТИ

— Не знаєш, як поводитися на аудієнції у високої особи?

— Порадься власної гідності.

КЛОПІТ З ДІДАМИ

Класики деколи нагадують старого діда в родині. До його голосу прислухаються не так з пошани до глибини його думки, як з пошани до його віку.

ЗАКОХАНИХ НЕ СТОСУЄТЬСЯ

Аби втратити віру до людини, не потрібно, щоб вона двічі обдурила вас.

І ТАКЕ БУВАЄ

"Мій мені не милий, але при мені не бий", — казала жінка до коханця, що брався критикувати її чоловіка.

СКАЖІТЬ ЦЕ ЖИТТЄВИМ ПОЧАТКІВЦЯМ

Щоб здобути ім'я, потрібно довгої дороги зусиль. Щоб втратити його — вистачить одного необачного кроку.

НЕВЕЛИЧКЕ УТОЧНЕННЯ

Мірилом твоєї культурності є твоє ставлення, але не до начальника, а до підлеглого.

ДІВЧАТКА ДОЗРІВАЮТЬ СКОРІШЕ

— Коли б ти знала, як люблю тебе дуже, — сказав юнак до своєї коханої.

Дівчатко замислилося: "Невже він не розуміє, що слово "люблю" не знає степенування, так само як "смерть".

ДОБРА РАДА

— Не говоріть про себе: "Я стара дурепа", бо у нашому віці такі слова мають велику сугестивну силу.

Послухала, а згодом і сама повірила, що вона ще ані така стара, ані така дурепа, як їй здавалося.

* * *

— Чого ж ви трудитеся самі біля кухні? Чи не зручніше купити готове печиво? — спитала сусідка художницю.

— Звичайно, але… моїм думкам теж належиться відпочинок.

ГРОМОВІДВІД

— Виходить, синку, що у всіх твоїх невдачах "винна" я, мати. Хто ж тобі буде громовідводом, коли підеш од мене?

— А я оженюся, мамо.

* * *

— Що дає насолоду: одержувати подарунки чи робити їх?

— Для витончених натур — друге.

ПОМРЕШ БЕЗДОМНИМ

— Як я хотіло б бодай на старість мати постійну квартиру! — сказало серце донжуана.

ОСЬ В ЧОМУ ПРИЧИНА!

Аби благословенства і прокльони віруючих здійснювалися, треба, либонь, візи самого бога. А оскільки перед його кабінетом мусить бути велика черга, тому одне й друге не досягає нас, безвірків.

А ВІН ГОТОВИЙ ПОВІРИТИ

— Краще бути молодим і здоровим, ніж старим й хворим.

— Ой, — шепнула кохана письменника з сльозинкою на віях, — я завжди говорила, що ти — геній.

А Й СПРАВДІ: ЧОМУ?

Галасувати про свої почуття до коханої особи вважається поганим тоном. Чому дозволяємо собі цю нетактовність щодо народу?

З ГАЛУЗІ ПСИХОЛОГІЇ

Менше часу займе у нас відписати листа, ніж думати про нього — невідписаного.

ВЛАСНЕ

Яка мова може бути про прощення, коли немає каяття?

МОЖЕ, СПРАВДІ ТАК І КРАЩЕ

Не хочу займатись психоанатомією своїх друзів. Для мене вистачає, що вони видаються мені щирими.

КРИТИКИ

— Ви можете вирізати боляка під бинтом? — спитав письменник хірурга.

— Дурниці! А чому це вас цікавить?

— Бо я теж не можу втяти тієї штуки, а деякі критики вимагають її від мене.

ЗАПАМ'ЯТАЄМО, МОЖЕ, Й ЗГОДИТЬСЯ

— Вас обізвали "ненормальною" і ви не ображаєтесь?

— І не думаю. Моя ненормальність не нижче, а вище риски.

СУМНЕ, АЛЕ ПРАВДИВЕ

Настає пора в людському житті, коли батьки міняються ролями з дітьми: підопічні стають опікунами. Різниця тільки в тому, що у першому варіанті опікуни проявляють куди більше серця і терпеливості.

А САМЕ!

— Дріб'язкова причина? Надто бурхлива реакція? Навіщо ви це говорите мені, докторе? Ви скажіть це моїм нервам!

ЗНАЄМО ПО СОБІ

В молодості любов може обійтися і без взаємності: її запасу вистачає на двох.

ФАТАЛІСТ

— Я фаталіст, — сказав ледар. — Що має бути, те й станеться.

— Воно вже сталося, — вставив до слова двірник, вручаючи йому повідомлення про виклик на товариський суд.

НЕ ОБІЙШЛА ДОЛЯ

— Я не мала дітей, а ви їх мали, — злостиво сказала незаміжня сусідка до самотньої матері, — а тепер, на старість, ми обидві однакові.

— Так, але я бодай мала коротку радість, коли мої діти малими були при мені, а ви й того не знали.

— Правда ваша. Але не зазнавши материнських радощів, я не скуштувала й гіркоти розчарування.

— Що ж, — відповіла покинута мати, — тоді доля не обійшла жодну з нас.

ВІРИТИ — НЕ ВІРИТИ

— Недобрий, чому ти не писав мені?

— Пробач, але я боявся образити наше кохання. Те, що уклалося б на папір, — бліда тінь того, що почувало моє серце.

ЛЮБЛЮ ЩИРІСТЬ

— Чоловіка добре мати хоч би тому, — сказала новоспечена молодичка, — що вже не треба промишляти, як дістати б його.

НЕПЕВНІСТЬ

— Чого ж ви так боляче реагуєте на жарт про вашу мову? — спитав мене один космополіт.

— А як би ви реагували, коли б у вашій присутності образили вашу матір? — відповіла я питанням на питання, не маючи певності, чи в нього взагалі була коли-небудь мати.

І ЦЕ МИНЕ

Хвалитися комфортабельною ванною у квартирі — це не так брак культури, як прикрий пережиток минулого.

ЯКБИ

Коли б ми так прощали гріхи своїм ближнім, як самим собі, то ми давно втратили б пошану у своїм колективі як люди абсолютно безпринципні.

УВАГА!

Перша книга — одноразова, а не постійна перепустка в літературу.

ЗАПАМ’ЯТАЙТЕ

— Не знаєте, які найкращі ліки проти старості?

— Знаю. Ігнорування її!

МОЖЕ БУТИ

Стрункість думки в якійсь мірі залежить і від справності авторучки.

НЕ СПРОЩУЙТЕ, ХЛОПЦІ

"Усі ми тільки люди". Ач які хитрі! А боротьба за якість?

ОТ БІДА

Єдина чеснота, якою не можна похвалитися, це — скромність.

КРАЩЕ ПІЗНО, НІЖ НІКОЛИ

— Усе життя виправляючи чужі думки, кінець кінцем можна викривити і свої власні, — сказав редактор, ідучи на пенсію.

* * *

— Бабусю, ви замолоду мали багато поклонників? — спитала лукаво внучка, не даючи віри, що хто-небудь міг любити цю негарну, вицвілу жінку.

ПІДОЗРІЛО РОЗСУДЛИВА

— Подаруй мені, кохана, своє фото.

— А навіщо? Коли ти кохатимеш мене, то мертвий папірець не заступить мене живої. Коли ж розлюбиш, то мертвий папірець не воскресить мене у твоєму серці.

ТА, ТРЕТЯ, НЕБАЖАНА

Пишучи любовного листа, завжди май на увазі й ту... третю особу, яка може прочитати його.

НЕ СМІЙТЕ СМІЯТИСЯ

Не смійтеся, коли людина глузує з себе. Це не з надміру веселощів.

ДОБРІ ЛІКИ

— Мене не любити, перш за все, — поганий смак, — сказала жінка, яку зрадив чоловік. — Чого це мені падати в розпач від того, що в "когось" там погані смаки?

МУЗИКАЛЬНЕ

— Чого ти плачеш, дитино?

— Ой, мамо! Ми розробляли з учителем "Патетичну сонату" Бетховена, а потім він сам заграв її. Ух, як страшно стало, мамо!

Розумієш… громи і блискавки наполохали табун коней, що паслися на галявині… Коні з відчаю почали стрибати з високого берега просто у пінистий водопад… Громи виривали, ти чуєш, мамо, дуби з корінням… А дерева, як смолоскипи, неслися із свистом у повітрі… І раптом десь почувся плач дитини, і хтось, — хто міг то бути, мамо? — хтось заграв на сопілці… Ух, як страшно було, мамо!

— І тому ти плачеш, доню?

— Не тому, мамочко, не тому… Я оце пробувала заграти сама. І… Ти чуєш мене, мамо?.. Зникли кудись коні… пропав водопад… не стало того, хто грав на сопілці, тільки вітер колише житом і ледве чутно квилить немовля…

— Це зрозуміло, — серйозно відповіла мати, — заки ти прийшла з музичного училища додому, буря стихла.

І ЦЕ ДОБРЕ

Найвищим авторитетом для своїх дітей стаємо тоді, коли їм треба нашими вадами прикрити свої помилки.

ЗГОДИЛОСЯ

— Ніколи не тиняйся темними завулками, — повчала мати доню на зорі її дівування.

Наука матері згодилася і ген-ген пізніше. Йшлося не тільки про дівочу честь.

А ЯК БУТИ?

— Скільки разів ти мене не послухало, завжди впадало в халепу, з якої я мусив пізніше витягувати тебе, — журив своє серце, а про себе думав: "А скільки разів я не йшов за твоїм покликом, завжди гірко розкаювався".

ПРИСЛІПКУВАТА

Невірно, що любов залишається сліпою до кінця днів своїх. Вона згодом прозріває, хоч стопроцентного зору, як правило, не відзискує ніколи.

* * *

Для успіху у мистецтві мало самої "божої іскри". Потрібна ще й "щаслива зірка".

ОБЕРЕЖНО НА МОСТІ!

Спогади — дірявий місток між минулим і сучасним.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Типове розходження теорії з практикою: теоретично можна й учневі директора покритикувати, а мені — мого начальника.

СИМПТОМ

Одним з яскравих проявів міщанського світогляду є панічний страх перед так званими "міщанськими смаками".

З СОБОЮ — ВАЖЧЕ

Як ми можемо бути щирими з іншими, коли часто-густо нам не вистачає відваги на щирість із собою?

А МИ ПРОТИ ФАТАЛІЗМУ

Правда завжди перемагає. Інша річ, що деколи перемога може прийти з фатальним запізненням.

І ПОЕТИ МОЖУТЬ ПОМИЛЯТИСЯ

В юності повірила поетам, що не можна любити не поважаючи. Коли дійшла своїх літ, зрозуміла, що можна любити — й не поважати, поважати — й не любити.

АЛЕ — ЩО З ТОГО

Старий черевик не тисне й не муляє, але що з того, коли вже нікудишній?

ЗООЛОГІЯ І ПОЕЗІЯ

— Я закоханий в народну пісню, а от ту, що починається із слів "дівчино-рибчино", — терпіти не можу.

— А то чому?

— Та тому, що у риби холодна кров.

УНІФОРМА

— Що за конфуз, — шепнула Ромашка своїй подрузі, — всі наші прийшли на бал весни в однакових платтях!

* * *

Коли діти обзивають нас відсталими і консервативними, потішимося тим, що наші внуки відомстять їм за нас.

НА ЖАЛЬ

Змагання у винахідливості між медициною і військовою технікою відбирає в пересічної людини повагу до вчених XX віку.

ВСЕСВІТНЯ ПОЖЕЖА

Щоб запалити любов до всесвіту, іноді вистачає маленької іскорки: одного лукавого погляду з-під примружених вій.

МОЇЙ БУКОВИНІ

У моїй стороні під цю пору колишуться по крутих польових доріжках (чи буду ще коли ними ходити?) навантажені хлібом вози. Удосвіта скриплять колодязі, а вечорами линуть сині димочки до неба.

У моїй стороні осінь ступає в червоних сап’янцях, заквітчана у соняшники і китиці винограду, підхмелена на весіллях.

Але ви цього не бачите…

У моїй батьківщині вечірні тумани заступають хороводи русалок, і зорі так близько над землею, що можна чути їхню мову.

У моїй стороні… але ви цього не чуєте.

У моїй стороні сонце ходить босоніж, оперезане бабиним літом, з червоною калиною у русявій голівці. У моїй стороні…

Ім'я моїй батьківщині — Буковина.

НАТЮРМОРТ

Конвалії — застиглі сльози Молочного Шляху.

НАШІ ЩИРІ ПОБАЖАННЯ

Деякі наші драматурги досягли вже вершини комуністичної свідомості у… власних п'єсах. Побажаємо їм такого ж успіху і в особистому житті.

ДОДАТКОВА УМОВА

Для авторитету замало високого стільця. Треба ще й вміти триматися на ньому, аби не похитнутись.

З ОБЛАСТІ ГІГІЄНИ

Навіть самого себе любити надміру — шкідливо для здоров'я.

ПРАКТИЧНИЙ

— Ми домовлялися, що ви здасте у видавництво десять своїх оповідань, а ви принесли п'ятнадцять.

— Пробачте, товаришу редактор, але я врахував і процент відходів при шліфуванні.

ЧАСИ МІНЯЮТЬСЯ

— Я знаю тільки те, — відповіла двірничка на запитання, які, на її думку, показники росту добробуту у мешканців будинку, — що після

війни кожний лише думав, де б притулити сарайчик для свині, а тепер, дивись, тільки й мізкують, де б викрутити місце під гараж...

МІЖ ІНШИМ

Не маю довір'я до людей, які і вдень не відслонюють вікон.

ЧОМУ ТАК ДУМАЄШ?

Коли він міг зрадити мене з тобою, то чому ти думаєш, що він не може зрадити тебе з іншою?

НЕВЕЛИЧКИЙ РЕБУС

Брак часу чи, може, брак вміння організувати його?

ХИМЕРНІ НЕРВИ

У великому місті не давав йому спати гуркіт міського транспорту. Поїхав на село — не міг заснути від тиші.

ЗАГРОЗА

Коли будемо всіх повчати, то нам не лишиться часу на самоосвіту.

ПЛАГІАТ (джерело невідоме)

Одного разу ворона побачила на бездоганно чорному костюмі свого чоловіка біле пір'ячко. Вона влаштувала йому, як це можна було сподіватися, бурхливу сцену ревнощів. З того часу на бездоганно чорному костюмі ворона не було й сліду чужого пір'ячка. Перед тим, як з'явитися в родинному гнізді, він старанно обтрушував свій костюм.

ДОРОГОЦІННІ СЕЙФИ

— Цікаво, куди дівається розум начальника, якого зняли з роботи?

— А він нікуди не дівається. Його зберігають у сейфі установи для наступного начальника.

ДЕ ВОНИ, ДЕ?

"Давайте нові форми в літературі!" Чудово. Ми, літератори, готові. Але де ж ті нові редактори, щоб взялися надрукувати наші новаторські твори?

ПРИЧИНА ДОСИТЬ СЕРЙОЗНА

— Що поробляє мила Марія Іванівна?

— Старіє.

— А як мається шановний Іван Іванович?

— Молодіє.

— Слухайте, чи не тому вона старіє, що він молодіє?

СПРОБУЄМО ВІД ЗАВТРА

Щонайменше п'ятдесят процентів неполадків у нашому житті від того, що ми не усвідомили собі: з цим можна… не миритися.

* * *

Який може бути спокій на землі, коли вона вічно крутиться?

* * *

— Рідня добра здалеку, сусіди — коли не мають звички позичати, — сказав старий холостяк.

МОВЧАВ БИ КРАЩЕ

— Я ніколи не покинув би рідної землі, бо вмер би від туги за нею, — розцвірінькався Горобець.

— Ах, мовчіть краще, — обірвала його Ластівка. — Звідки вам знати, що таке туга за рідною землею, коли ви ніколи не покидали її?

* * *

Вимагати вдячності за свою любов — все одно, що вимагати плати за прослуханий концерт.

ВАРТО ЗАПАМ'ЯТАТИ

Найдошкульнішою формою грубості є все ж таки її... витончена форма.

А ЯКИЙ КМІТЛИВИЙ!

— Найважливіше у нашому фаху, — сказав кравецький майстер, — завоювати довір'я у клієнта, а потім... тактовно надуживати ним.

— Слухайте, — вигукнув новоспечений одружений, — таж цю "філософію" можна прекрасно застосувати і до інституції подружньої вірності!

* * *

Підлабузництво — банан у лушпинні, комплімент — це той же банан, але обібраний та ще й ванільним цукром потрушений.

ДИВА НОВІТНЬОЇ ХІМІЇ

— Я знаю реакцію, — сказав один, — завдяки якій солод перетворюється у гірку, наче полин, речовину, — коли "гріх" за відповідної обробки стає "каяттям".

* * *

— Не вірте кожним сльозам, — сказала Цибуля.

* * *

"Гарна думка в незугарній одежині слова подібна до красуні в лахмітті", — написав початківець.

Рецензент зробив помітку на рукописові: "Порівняння невдале, бо з красуні лахміття можна зняти і вона буде ще краща".

НЕВИЗНАНИЙ ГЕНІЙ

Якщо геніальність — це два проценти вміння, а дев'яносто вісім потіння, то що тоді думати про навантаженого вислюка?

ТЕМА

"Коханий мій, обмий мені мої наболілі ноги, візьми мене на руки, занеси на постіль, обтули пуховою ковдрою, щоб я знала, що ти любиш мене", — говорить щовечора жінка чоловікові, який ще з сорок третього року в землі.

Тема для антивоєнного плаката.

НАШ ДЕВІЗ!

"В кожного своя біда". Та цур з бідою! "В кожного своя радість" — ось девіз наших днів.

"НЕБЕСНІ ЯНГОЛИ"

Щораз менш стає вірних чоловіків? Згодна з вами, жіночки. Але стривайте… не зраджують же вас чоловіки з небесними янголами?

АХ, ТІ ДЕТАЛІ!

Іноді одна деталь в одязі може засвідчити про наш вишуканий смак чи — про цілковиту відсутність його.

А ТИ?

Я маю нехіть до всяких надмірностей. В тому числі й до надмірно моральних.

ЛІКАР-ХУДОЖНИК

Час — не тільки найкращий лікар. Він і чудовий художник. Скільки сірих подій позолотив він нам у спогадах.

* * *

Щоб гудити чуже — замало досконало знати своє.

СИЛА

— Усі мої найкращі ідеї народжувалися далеко від моїх найближчих, — сказав філософ.

— Така сила туги?

— Ні, душевного спокою.

А МАТЕРІ БОЛИТЬ

Єй-бо, не знаю, що більше болить: перший синяк на лобі сина чи перша цигарка в його зубах?

* * *

— В чому різниця між казковими і сучасними "голими королями"?

— Казковий король не знав, що він голий. Сучасні "голі королі" знають, що вони голі, але й знають, що їм про це ніхто не скаже.

ЗАКОН ФІЗИКИ

Чим вища трибуна, тим вагоміше слово, що падає з неї.

НА ТУ НЕДОСВІДЧЕНІСТЬ І СТАВКА

Дівчина, яку вже рають женихам, нагадує неходовий товар — продати його можна випадково і то... недосвідченому покупцеві.

КОБИ!

Коли б більше часу високому, більше сміливості середньому, більше самостійності мислення низовому керівництву, то поїзд у комунізм прибув би швидше.

УЛЬТРАРОМАНТИЧНІ

Тим ультраромантичним натурам, які тікають від людей на природу, варто пригадати, що хліб, одежу і житло створили їм не птахи й не квіти, а таки люди!

УСЕ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД ОБСТАВИН

В житті кукіль — бур'ян-галапас. У флаконі — опоетизована волошка.

А Й СПРАВДІ!

Те, що людська слина має деяку лікувальну властивість, не означає, що можна плювати на людей.

СТАРІ ІСТИНИ НА НОВИЙ ЛАД

Стара сумна істина: якщо дитина вдалася — заслуга батьків, якщо навпаки — вина матері, — поповнилась ще одним положенням: якщо учень зразковий — заслуга педагогів і комсомольської організації, якщо навпаки — вина батьків.

ДЛЯ ПОШТИВОСТІ

— Я люблю маму, тата, братика, а себе найбільше, — сказало дівчатко, якому й не було трьох років.

Цю думку повторюватиме воно й пізніше, тільки для поштивості у зворотному порядку, хоч суть залишиться та ж.

ХТО Б ТО ДИВУВАВСЯ ЛЮДЯМ!

— Що з вами, сусідко? — ніжно спитав Гладіолус у Айстри. — Ви плакали?

— Плакала? Я — ридала! Уявіть собі, до чого дійшло людське нахабство! Сьогодні вранці (ви ще дрімали) прийшла господиня до городу, нахилилася наді мною і вигукнула: "Яка чудова Айстра! Зовсім як намальована!" Ви тільки подумайте, що за брак такту: порівнювати красу, яку мені дала сама природа, до мертвої базгранини! Ні, я не переживу цієї образи...

— Заспокойтеся, дорогенька, і потіштеся тим, що коли б намалювали ваш портрет, то наша господиня теж вигукнула б: "Яка краса! Зовсім як жива".

— Це правда, люди надто непослідовні, щоб аж так близько брати до серця їхні слова...

БЕЗ СТИПЕНДІЇ ВСЕ Ж ТАКИ ВАЖКУВАТО

Одне життя не обмежує і не обумовлює віком прийомів у свої вузи. Правда, на старість позбавляє стипендії у формі пам'яті.

ВІДВЕРТІСТЬ

— Любити мене під ніч не раджу нікому, — сказала Кава Чорна.

СКРОМНЕ ЗАПИТАННЯ

Ти хвалишся своїм членством в партії!

А партія — тобою?

* * *

Якщо не маєш під рукою іншої причини для оптимізму, то згадай, скільки людей ходить на милицях тоді, коли в тебе руки і ноги — цілі.

* * *

Чим тонші струни, тим трудніше настроювати їх.

* * *

Ще півбіди-лиха, коли ми закохуємось у колір очей чи тембр голосу. Справжня біда, коли ми любимо, не знаючи за що.

ВЕРШИНА ДИПЛОМАТІЇ

Вміти покритикувати прилюдно свого особистого ворога!

ПЕЙЗАЖ

Праворуч горить калина. Ліворуч вгорі курликають журавлі. Дзвінке повітря пахне молодим димом. Беру яблук у торбу і йду по світу шукати слідів твоїх слідів.

ТРОХИ ЗАПІЗНО

Трагедія багатьох людей в тому, що вони пізнають ціну життя щойно на смертній постелі.

А ХІБА ЦЕ ВПЕРШЕ?

І треба було батькам зчинити стільки галасу навколо "дудочок" синів, аби незабаром... звужувати власні штани!

СУМНО

Вони мали "своє" місце у міському парку, на стадіоні, в театрі, у їдальні, на пляжі… Тільки в житті не зуміли знайти його і тому мусили розійтися…

ТАКА ВЖЕ ЛЮДСЬКА НАТУРА

До того полюбляємо всяку свіжину, що навіть перший грім напровесні вводить нас у подив.

УВАГА! УВАГА!

Не заспокоюйтесь тим, що ваша совість мовчить. Цей апарат може бути й уповільненої дії.

АЖ ДВА ГРИБИ В БОРЩ?

Кажуть, що вродливі жінки здебільшого нещасливі. А воно, може, й справедливо. Врода й щастя? Чи не забагато два гриби в борщ?

ЧАСИ МІНЯЮТЬСЯ

Деякі старовинні прислів'я в наш демократичний час мають зворотне значення. Наприклад, латинське "Квод ліцет йові, нон ліцет бові" (Що дозволено Юпітерові, те не дозволено бикові) у сучасному перекладі звучить: що дозволяється рядовому, те зась — начальникові.

ХАЙ ЖИВЕ НОРМА!

Між тим, хто нікого не боїться, і тим, що всіх боїться, — невелика різниця. Обидва — не в нормі.

АНАЛОГІЇ… АНАЛОГІЇ

Зірваної квітки вода не лікує, а продовжує її муки.

ПЕРЕВІРТЕ НА СОБІ

Недобрий знак, коли людині у всьому притакують.

ЩАСТЯ НАШЕ, ЩО НЕ ЗНАЄ

Коли б сонце знало, з ким тільки ми його зраджуємо взимку, воно б влітку не хотіло глянути на нас.

ТАКТОВНІСТЬ

Мало який мотоцикл гине природною смертю. Про водія тактовно замовчимо.

ВИРОДКИ

Ти соромишся матірної мови? Це ще нічого. Я знала виродка, який цурався жінки, що привела його на світ.

ПОМІРКУЮ, ПРИЯТЕЛЮ!

Ось і наглядна різниця між математикою і літературою: від перестановки співмножників сума не міняється, а від перестановки слів думка може змінитися докорінно.

ТО, МОЖЕ, СПРАВИМО ПОМИЛКУ?

На жаль, від того, що наші романи стали безстатевими, не піднявся загальний рівень моралі.

ОТ ТОБІ Й НА!

Чому ж ти боїшся невдачі, коли ти не спробував ще успіху?

* * *

Нудьгує хіба той, кому нема про що поговорити з собою.

ЦІКАВИНКА

Що тут говорити про красу й багатство народної мови, коли лише слово "ромашка" має сімнадцять синонімів, а між ними й таку поетичну назву як "наречена". На жаль, не диплом дає ці знання.

ДОБРЕ ЧИ ПОГАНО?

Нашим дітям запах чебрецю вже не нагадуватиме дитинства.

І ПОЛОВИНИ НЕ ДАМ!

"Гей, хто там охочий? — відізвався з могили голос класика. — Віддаю безсмертя за ще одне звичайне людське життя!"

В АЛЬБОМ

Яка може бути мова про старість, коли мені й досі сниться росяний слід твоїх босих ніг.

* * *

Що за мішанина понять! Сміливим вважається той, хто називає речі своїми іменами!

НЕПОПРАВНА ДОВІРЛИВІСТЬ

Не зв'язуйте всіх своїх надій з літом. Воно теж може не дотримати обіцяного.

КАНДИДАТІВ НЕ БРАКУЄ

Ах, "не доходять руки до багатьох справ"? Що ж, тоді доведеться вас замінити більш "довгоруким" керівником.

ВАРТО ЗАПАМ'ЯТАТИ

Підлабузник вищого класу не хвалитиме тебе, ні, він гудитиме твого ворога.

НЕВЖЕ Ж?

Сон теж буває з обов'язку і — для приємності.

* * *

Спитали старого бурлаку, чому він не одружився.

Той відповів:

— Я бачив її лише раз у житті в чужому місті у вікні чужого дому, і цієї ілюзії вистачило мені на ціле життя.

Спостерігши нерозуміння на обличчях присутніх, з деякою сором'язливістю додав:

— Я забув ще сказати, що незнайомка... усміхнулася мені.

* * *

І спитала я своїх років пораз перший:

— Літа мої, кого ви любили, юні, як було вам п'ятнадцять?

Вони назвали твоє ім'я.

І спитала я своїх років пораз другий:

— Літа мої, у тридцять ви були вже зрілі й розбиралися в людях. Кого ж ви любили тоді?

Вони теж назвали твоє ім'я.

І спитала я своїх років пораз третій:

— Літа мої, а в п'ятдесят любили ви ще кого-небудь?

Зніяковівши, літа мої тихенько вимовили — твоє ім'я...

НЕ МАЄШ, НЕ МАЄШ ПРАВА...

Про наші спільні біди можеш не говорити вголос, але не думати про них не маєш права.

КАРТА З СТАРОГО АЛЬБОМА

Учора знову посланець приніс мені рожі від вас. Перевтомлені, з рисками невиліковної смертельної недуги, червоні, берегами чорні, сумні голівки.

Невже ж ви мали серце, посилаючи квіти мені, засудити їх на смерть? До того ж на найпоганішу смерть: смерть від передчасного старіння.

Та цим разом не залишу вас без відповіді.

Будь ласка, сядьте проти мене. Що ж ви? Не треба так боязко, на самому бережку.

Тепер слухайте: як і що можна подумати про чоловіка, який сьогодні, так, сьогодні, в час безробіття, голоду, переоцінки моральних цінностей, бунту й занепаду тратить свій час, волю, думку на те, щоб жінці вислати кілька хворих рож?

Ви ж знаєте (хто має знати, як не ви?!), що я не цілуватиму тих рож, що я навіть не поставлю їх у вазу, що я не обтинатиму їм щодня кінчиків, щоб продовжити їхнє життя, що я не висушу і не спалю їх з честю по їх смерті.

Все це ви знаєте.

Ви знаєте навіть більше. Ви знаєте, що я залишуся байдужою до них тільки тому, що вони від вас. Ви знаєте, що я передчасно прожену їх із своєї кімнати, бо я, сучасна, ділова жінка, не можу розуміти, як чоловік у наші часи, тобто часи безробіття, голоду, бунту й занепаду й т. д.

Еге ж, я не можу зрозуміти цього! Та одного ви не знаєте, приятелю. Не знаєте, що я, "ділова", "сучасна" жінка, ладна складати пелюстку до пелюстки, ладна забальзамувати, заморозити, не знаю що зробити з тими самими "хворими" рожами в ті самі "наші" часи, коли б їх прислала чиясь інша рука.

Але цього бажати — все одно що бажати собі сонця з неба.

СТРАХ

Ти сказав мені: "Коли настане весна, візьму тебе на руки й… скажу щось, чого я досі ні одній жінці не говорив".

І я повірила, що у твоїм любовнім словничку можуть бути ще слова, що ти їх досі жодній жінці не говорив.

Ти маєш тридцять літ. Профіль як з каменя видовбаний і… кілька слів, що ти їх ще жодній жінці не говорив.

Тому я від котрогось грудня думаю про весну. Тільки з чого пізнаю я її тут, у місті?

Може, на селі вже десь ластівки гнізда в'ють і діти на насипах босі бігають. Тут же єдиний вісник весни — перші весняні жіночі капелюшки за вітриною.

Скажи: це має статися тоді, коли за вітриною буде багато весняних жіночих капелюшків?

І на тротуарах так сухо, як весною в селі на насипах буває. Від цього дзвінкіше відбивають кроки вулиці.

Увечері навмисно не заслоняю вікон: лежу в ліжку та вслуховуюсь у дзенькіт кроків на тротуарі… Думаю: твої кроки пізнала б навіть, коли б ти з сотнею війська марширував.

Та я чую різні кроки за вікном на вулиці: стомлені й легкі, недбалі й запобігливі, довгі й кокетливо дрібні, але твоїх кроків не чую…

Я дуже добре знаю, що, де б ти не був, дорога від тебе до мене буде все та сама, що від мене до тебе. І я давно відшукала б тебе, якби не страх, що з ним приходить на світ жіноче серце.

Я боюся, що можу одного дня зустріти тебе на тротуарі, такому сухому й теплому, як призьба весною проти сонця на селі, у товаристві жінки, що буде як сама весна, у новому весняному капелюшку.

Цього я боюся.

Ти маєш тридцять літ, профіль як з каменя видовбаний, і тому я боюся твоєї незнайомої. Тієї майбутньої. Тієї неминучої.

Хто і яка вона буде, що задля неї забудеш ти мене? Розумна, гарна, молода, з серцем чи без серця?

І чим уб'єш в її серці заздрість за наші дні?

Скажеш їй, що ти ніколи-ніколи не торкнув устами моїх уст? Запевниш, що ти ще нікого так не кохав, як її?

Чи, може, обіцяєш, як прийде весна, взяти її на руки, сказати щось, чого досі ти "ні одній жінці не говорив"?

БЛАГОСЛОВЕННІ ХАЙ БУДУТЬ АНКЕТИ

— Ось хто, — вказала на себе пальцем Анкета, — вернув честь і пошану вашим предкам!

ГОСТИННА

Так вже любила гостей у своїй хаті, що по їх відході кілька днів не прибирала на столі, аби мати ілюзію присутності милих собі осіб.

БУЛАНИЙ МАЄ РАЦІЮ

— Як мені жаль тебе, конику, — сказала дівчина, цілуючи Буланого в холодний носик. — Ні твій розум, ні твоя краса, ні твоя роботящість не витримали конкуренції з брутальною силою машини.

— Що ж, — відповів Буланий, — такий знак епохи! Я маю бодай ту рекомпенсацію, що й космічну потугу вичисляють одиницею, названою в честь моєї "кінської сили". А яке відшкодування за свої нерви від отехнізації маєте ви, люди?

ЛЕГЕНДА ПРО СОН

— Коли б ти знала, який чудовий сон приснився мені цієї ночі, — сказала старша жінка до своєї подруги.

— А що таке?

— Снилося мені, ти лише зваж, що я відзискала владу над мужчиною.

— І це все? — молода явно розчарована. — Хіба ти не маєш влади над чоловіком, над синами?

— Ей, — нетерпеливилась старша, — ти ж бо не слухаєш мене уважно. Я тобі говорю про владу над мужчиною, а ти мені про чоловіка, про дітей...

— Розумію! Що ж, доводиться тільки жалкувати, що гарні сни так рідко навіщають людей... А втім, що таке сон? Одне павутиння, і тільки...

— Не кряч! — цикнула на неї старша. — А то й павутиння візьме і відлетить од мене...

Потім додала журно:

— Е, молоде, молоде, тобі як меду, то зразу ложкою!

* * *

— А що ж, товариство, якби дармоїда та карати… хлібом? Хай би такий ледацюга вивіз гній на поле, виорав би його, засіяв, прополов озимину, вижав урожай, змолотив його, очистив зерно, повіз його до млина, змолов, розчинив муку, замісив тісто, протопив піч, посадив хліб у неї і за кару… з'їв один буханець.

ПАМ'ЯТАЙ, СИНУ!

Слово серйозної людини рівняється фактові.

МИ ТЕЖ З ЯРЛИКОМ, МАЛЕНЬКИЙ!

Зайчику маленький, ти кривдуєшся, що тобі пришили ярлик "боягуза". Не треба. Це ж не зі злоби, а з великої ніжності до тебе!

ПРИЧИНИ-ТО ПРОСТІ, А НАСЛІДКИ?

Чому здебільша розходяться подружжя? Причини прості: не дотримують умов, складених до шлюбу.

НОНСЕНС

Коли розсудок зводиться мало що не до ганьби?

У випадках подружжя з розсудку.

ПІД СУД ЇХ!

Ми чомусь звикли відмірювати втрачений час одними роками, так начеб місяці, тижні, дні, години не мали жодної вартості у рахунку

людського життя. Бухгалтерів, товариство, за таку халатність віддавали б під суд!

ЯК ЖЕ Ж ТОДІ БУТИ?

Одвічне непорозуміння статей: жінка прагне говорити… говорити… говорити, а мужчині потрібно, аби його слухали, слухали… слухали…

НЕТОЧНІСТЬ ДЕТАЛІ

— Учора взяв мене за руку, зібрав пальці в один пучок і обцілував кожну пучечку зокрема. Не пам'ятаю тільки одного: снилося це мені а чи то було наяву, — засміялася молода жінка. Для її великого щастя дрібні неточності в часі не мали найменшого значення.

ТИ Ж — НЕ МАТИ

Тільки одним матерям дано право говорити про любов до самої смерті. Чого ж це ти?..

НЕСКРОМНА АНАЛОГІЯ

Те, що сонце інколи заслоняється хмарами, ще не означає, що воно перестало світити землі.

Таке-то й з моїм коханням до тебе.

НЕВГАДНО

Від виступу муру падає на тротуар трикутна тінь. Дитина тягне на шнурочку автомобільчик разом із своєю і його тінню. Від фуксії на вікні падає ламана тінь на підвіконня. Вії дівчини, що йде з хлопцем, кидають мережисті тіні під очі.

Є підстави припускати, що природа насамперед захоплювалася графікою, а вже пізніше полюбився їй і живопис.

ДОЧКА Є ДОЧКА

Простити й забути може тільки мати. Жінка може простити, але не забути. Сестра може забути, але не простити. Дочка і не забуде, і не простить.

ЗУСТРІЧ

Важко тут говорити про першу зустріч. Її, можна сказати, взагалі не було, а коли й була, то така собою непомітна, що жодне з них не запам'ятало її собі. Зрештою, діти, виховані на лоні природи, не мають того педантичного почуття часу, що міські.

Справжня, неминуча зустріч була літом, перед самими жнивами. Вона верталася з лісу вузькою стежкою між двома шпалерами доспілого жита, а він ішов тією самою дорогою до лісу чи бозна-куди.

Йшли назустріч одне одному, зближалися з кожним кроком, трохи збентежені, трохи врадувані, — аж нарешті стали. Стояли одне проти одного нерішучі, вичікуючи, хто перший заговорить. "Ти" чи "ви" — билося їй у голівці.

Інстинкт жінки підшепнув їй заговорити до хлопчика у куценьких штанцях, до цього ще надавнього товариша— будівничого замків у піску — на "ви".

— Ви куди? — спитала.

І цим чужим їм обом "ви" вона відразу підняла їх з дітей до молодих людей. Пізніше любилися і знову нишком говорили собі "ти".

Немає у світі нічого більш зворушливого, як той перехід дітей з "ти" на "ви", а потім знову — на "ти".

Чим скоріше, тим краще. Від любові, як від смерті, встерегтися не можна.

Вона інколи міркувала собі отак у своїй дитячій голівці, що якби всі пари, призначені долею, зуміли віднайти себе, то небо хіба мусило б заздрити землі.

Одного вечора, вертаючись з прогулянки попри залізничну станцію, почули, як хтось нагорі, у мешканні начальника, грає на фортепіано…

Пристали і слухали.

У місті, де ходили до школи, вони не звернули б на це уваги, але тут, серед тиші сільського вечора, ця пісня вражала.

Їй (о серце жіноче, скільки в тебе очей, скільки в тебе вух!) впало на думку, що це, певно, грає одна з дочок начальника, і сіпнула його за рукав, щоб уже йти.

А він так заслухався, що навіть не помітив її руху.

Опам'ятавшись, він сказав:

— Моя жінка мусить вміти грати на фортепіано.

Вона зиркнула на свої пальці, почервоніла і сказала винувато:

— Я не маю слуху.

Він оглянувся, чи хто не йде, перехилив її голівку через свою руку і сказав у саме лице:

— Кожне твоє слово, любко, це музика.

Скрипко душі людської, хто тебе настроює, що раз твоя музика правда, якої хіба у бога шукати, а раз — фальш, якій назви немає?

Ввечері роздумувала вона у своїм ще дитячім ліжечку:

"А все ж... а все ж таки... господь мене тяжко скривдив, не наділивши слухом".

Про цю кривду роздумувала ген-ген і пізніше. Він був уже жонатий. Гей, молодосте, які короткі твої сни, а як довго не можна їх забути!

НЕОФІТ

— З комсомолу слід би виганяти не тільки за те, що зробив що-небудь погане, але й за те, що не вчинив нічого хорошого, — сказав хлопець, який довгий час походив у "зневірених".

Що ж — повіримо неофітові.

ПРО ЛЮДСЬКЕ ОКО

Мені особисто вже не треба, щоб чоловіки упадали за мною, але ще треба, аби людям здавалося, що воно так.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Чужий досвід — теорія, яка вимагає практики на полі власної шкіри.

ЗОВСІМ ПЕВНО!

Коли б народ знав, скільки злочинів крізь всю історію вчинено од його імені, він, напевно, підняв би клопотання про зміну свого прізвища.

УСВІДОМЛЕННЯ

Кінець кінцем треба усвідомити і тим, яким хамлять, і тим, що самі хамлять, що грубіянство і хуліганство не входять у комплекс нервових захворювань.

МОЯ ВИМОГА ТАКА

Признаюся до гріха: мене не цікавить назва стилю, в якому написана картина. Мені однаково, котрий це буде з "ізмів". Я вимагаю від картини одного: аби вона так зачарувала мене, щоб я відійти від неї не могла, ба навіть уві сні марила нею.

ЄДИНА ПОСЛІДОВНІСТЬ

Відомо, що жіночий рід з природи химерний і непослідовний. В юності хочуть бути старшими За свої роки. У зрілому віці — молодшими. Проте в жодному випадку не хочуть бути старими. Є це єдина послідовність химерного жіночого роду.

ПОДУМАЙ, ДРУЖЕ, ПОДУМАЙ

Ще одна премія, ще одні відпускні — і я повністю розквитаюся із своїми матеріальними боргами. А як звільнитися від моральних?

АНАЛОГІЯ

Із старінням, як з підвищеною температурою: краще уникати термометра, ніж постійно нервуватись. Аналогічно з дзеркалом.

ТАК, ТАКИ ТАК!

Дивне, але правдиве: ті, що горлають, ніби їм плювати на громадську думку, якраз найбільше прислухаються до неї.

ЗА ЗАПРОШЕННЯМ

Плаття на жінці — прилюдний показ моди. Білизна — такий же показ, але виключно за запрошенням.

ТЕОРІЯ ВІДНОСНОСТІ

— Усе відносне на білому світі, — сказала Курка. — Від того, що зоологи признали в мене найкоротшу пам'ять, я не втратила ні на коханні, ні на пошані у Півня.

АЛЕ ДЕ ВІН, ДЕ?

Поміж улесливо покірним та презирливо нахабним тонами є десь той властивий, що ніби золотий казковий ключик відкриває нам людські серця.

ПІД ЗАМОК ЇХ, НЕГІДНИКІВ!

Небачені краєвиди, нові міста та села, цікаві знайомства з людьми, все це так, все це прекрасно. Але що значить у порівнянні з цими приємностями факт, що, виїжджаючи в подорож, ми замикаємо на ключ разом з меблями в кімнаті і всі наші повсякденні клопоти?

ПЕРЕВІР

Не вір своїй пам'яті, як алкоголікові. Їм обом вистачає доброї волі на самі обіцянки.

ФІАЛКИ

Немолодий уже, але по-юному закоханий мужчина приніс букет фіалок своїй любові, яка жила на тому самому поверсі, що і його стара тітка.

Якими ж були його розчарування і смуток, коли застав двері до кімнати коханої закритими наглухо.

Що робити з букетом фіалок?

Не міг квіти залишити під дверима, бо його дівчина займала кімнату разом з подругою і з цього пізніше могло виникнути непорозуміння. Забрати ж букетик, призначений для неї, назад з собою вважав мало не святотатством. І, крім того, носитися дебелому парубкові з букетом фіалок у руках в наш час якось... не зовсім серйозно.

А все ж таки, як бути з букетом фіалок?

В душевній розгубленості закоханий прив'язав фіалки до клямки дверей своєї тітки.

Чомусь здавалось йому, що його "маленька", яка нерідко відгадувала його думки, і в цьому відчує його намір.

Бо й справді, що було робити мужчині з букетиком фіалок?

Сталося так, що заглянути до своєї дівчини зміг лише через тиждень. Річ ясна, фіалок у флакончику не застав бо й зрозуміло: він купив їх уже не дуже свіжими), але сердечність і та голубина ласка, з

якими кохана зустріла його, утвердили в ньому переконання, що в "маленької" справді дуже тонко розвинута інтуїція.

Коли після відвідин коханої він з чемності заглянув до старої тітки, та з порога затріпала на нього руками:

— Не заперечуй, прошу тебе, не заперечуй! Я знаю, що це ти… Тільки ти один з нашої родини пам'ятаєш день мого народження. І ще фіалки до того ж! Ні! Це просто як у казці.

Коли вже виходив, у коридорі заступила йому дорогу з пальцем на губах тітчина онука.

— Тс… Ой, я душилася від сміху, як вам теревенила там стара. Ви подумайте, чого їй може схотітися — фіалок! Ой, смішна старушенція! Я вам признаюся: тільки, дядечку, п'ять, що нікому анічичирк… Ні мамі, ні бабі. Ті фіалки приніс мені "він". Чого ж ви так дивитесь, дядечку? Не вірите? А скажіть, дядечку, так, "між нами хлопцями", ви, як були ще зовсім-зовсім молоді, ви ніколи не прив'язували своїм симпатіям фіалок до клямок?

— Прив'язував, донцю, але повинен тобі сказати… — почав, та не докінчив. Не мав серця сказати дівчині правду. Їй не було ще й п'ятнадцяти. І це були, мабуть, перші фіалки в її житті.

Збігаючи сходами вниз, спробував поглузувати з себе самого: "Старієш, братику, коли чутливість бере в тебе верх над обов'язком правдомовності". Може, воно так, а може, й ні.

А що ж мав робити, коли та була застара, а ця — замолода для чистої правди?

* * *

Поганий переклад може зіпсувати добрий твір, але добрий переклад не справить поганого твору.

Надмірна скромність і фарисейство — близнюки, зовні не подібні до себе.

ЩЕ АКТУАЛЬНЕ, АЛЕ — БЕЗПЕРСПЕКТИВНЕ

Я знаю чоловіка, що зробив кар'єру на самому димі! Курив фіміам начальству.

ЗЕЛЕНУ ВУЛИЦЮ ЛЮБОВІ!

Коли одній художниці докоряли, що вона пожертвувала творчістю задля любові, та відповіла:

— Що ж, творити можна й на старості літ, любити, на жаль, тільки в молодості.

БОДАЙ ДОБРА ВОЛЯ

Коли вже нічим не можу перемогти в собі антипатії до даної людини, намагаюсь уявити собі, як її маленькою піднімала мати собі на голову й цілувала у рожеві п'ятки.

НА ЖАЛЬ

Довіра, як і нервова клітина, не регенерується.

ТА БА!

Така розумна природа, а не додумалася дати людині два життя. Одне людина розтрачувала б не шкодуючи, а друге — берегла б ощаджуючи.

РИСКОВАНО

Одружуватися без почуттів у надії, що вони прийдуть пізніше, подібне до того, що вибиратися у магазин без грошей в надії, що знайдемо їх на тротуарі.

І ВСЕ Ж ТАКИ Я ЗА ОПЕРАЦІЮ

У деяких впливових осіб потреба у підлабузниках розрослася до злоякісної пухлини, операція якої загрожує вже життю хворого.

ПАМ'ЯТКА

Коли при зустрічі із знайомими вам уже вирвалося "як ви змінилися", то скоренько додайте "на краще".

ЕКСПОРТ-ІМПОРТ

Товариство кохане, залишимо дипломатію для... експорту. Для внутрішнього ринку досить нам самої щирості.

* * *

Обман часто буває правдою, перефарбованою на ясніший чи темніший колір.

СЕСТРИЧКИ

Муза ревнива, як жінка, з тією різницею, що жінці, бодай коли-не-коли, можна замилити очі.

СПЕЦІАЛІСТИ

Є люди, які мають спеціально витончений слух на… рип дверей у сусіда.

ОПОРА І ПІДПОРА

Слід пам'ятати, що колектив — не тільки наша опора, але й ми — його підпора.

НЕ ДЛЯ СТЕНОГРАМИ

Розумна жінка у житті чоловіка — це хліб насущний. Воно-то так, але ж не хлібом єдиним…

* * *

Про ерудицію людини свідчать не тільки ті книги, що вона їх прочитала, але й ті, яких вона не прочитала.

З ВЛАСНОГО ДОСВІДУ

Простіше розійтися з людиною, ніж з думками про неї.

НЕ МОЖУ ПРОСТИТИ СОБІ

Я бачив, як розцвіла черешенька плакала під навалою снігу. Я бачив, як мати, скрадаючись, цілувала руку сплячого сина. Я бачив, як два метелики в леті обмінялися поцілунками. Я бачив, як червоними сльозами осипалися пелюстки троянд на скатертину. Я бачив, як ридала

дівчина, бо її маленьке серце розсаджував надмір щастя. Я бачив, як мисливець відвів рушницю, зачарований вродою оленя. Я бачив пошлюбну ніч ластівок. Як же це могло статись, що я недобачив, як вмирала твоя любов до мене?

* * *

Гул літака над океаном — це теж "агов!" живої людини.

СПРОБУЙ

В історію можна пролізти і без квитка. Наприклад, написати пасквіль на кандидата у безсмертні.

В ТОМУ І ВСЯ БІДА

— Ма, коли люди розлучаються, вони повертають один одному подаровані речі, правда?

— Здебільшого так!

— А як з почуттям? Теж повертають один одному?

А може, їх спалюють в печі разом з непотрібними паперами? Ма, а може, дарують двірникові на пам'ятку? Слухай, а може, залишають на старій квартирі десь у куточку разом з надбитими пляшками? Справді, мамо, що роблять люди із своїми почуттями, коли вони розлучаються? Не викидають же їх на смітник разом з побитим склом та консервними банками?

— Ні, почуттів не викидають на смітник. Для них викопують у серці могилку і туди хоронять їх. Хто парадно, а хто — от так, аби запорпати.

— І пізніше людина ходить з могилкою у серці?

— І то не з однією…

— І в моїм серці теж буде могилка?

— Напевно, доню.

— Ма, мені страшно. А що робити, щоб не було в серці могилки?

— Ніколи нікого не любити.

— Що ти сказала, мамо? Ніколи… нікого… не любити? Це ж неможлива річ!

— В тому і вся біда, моя дитино!

ВЕСНЯНЕ

— Тук-тук-тук, — травинки вистукують під снігом телеграми від ластівок.

* * *

Танець — єдина форма людської безпосередності, що ще вціліла перед навалою цивілізації.

І ЩО З ТОГО?

І що з того, що я мужньо не відчиняю дверей на твій стук, що гордо відішлю нечитаного твого листа, що з байдужим виглядом "не помічу" тебе у вуличному натовпі, коли туга моя однаково побіжить за тобою, як собака за хазяїном.

* * *

Майже відкриття: час можна не тільки вимірювати, але й важити. Воно ж бо й слушно: одна вага часові в дитинстві, друга — в юності, своя — у зрілому віці, а зовсім інша — у старості. Ця остання, до речі, найвагоміша… Либонь, тому і ціна на нього — найвища.

АХ, ТІ ДИПЛОМАТИ!

Не поважаю жінок і дипломатів, які обіцяють більше, ніж можуть дати.

МАЛА ХИТРІСТЬ

Люди, не нарікайте на старість та пов'язані з нею хвороби! Її хитро придумала природа для того, щоб людині було менш боляче розлучатися з білим світом.

ВИЧЕРПАВСЯ ЗАПАС

Витративши усю щедрість слова на просьбу, мимоволі стаємо скупими в подяці.

ЗАСТАРІЛІ МОТИВИ В НАРОДНИХ ПІСНЯХ

Чорні брови в наш час — не проблема.

ТАК!

І все ж таки найщиріші — анонімні подарунки.

* * *

Патріотизм — теж одна з рис порядної людини.

* * *

Треба бути до краю втомленим, щоб не відчути різниці між чужим і своїм ліжком. (Варіації на цю тему пребагаті!)

* * *

Вдячність з любові і любов з вдячності — зовсім інші речі.

БЕРЕЖЕНОГО І НАЧАЛЬСТВО БЕРЕЖЕ

Був такий обережний, такий уже обережний, що, викреслюючи прізвище начальника при таємному голосуванні, надівав про всяк випадок рукавички.

КРАЩЕ ПІЗНО, АНІЖ НІКОЛИ

Літературно-меморіальний музей — це часто ті "творчі умови", яких бракувало письменникові за життя.

ЗРАЗОК АЛЬТРУЇЗМУ

Сміливість думки — чеснота, яку ми воліємо подивляти в інших.

* * *

Ностальгія — це теж одна з тих недуг, проти якої ще не винайдено ліків.

НЕ ЗАВИДУЙ НІКОМУ

(з Шевченка)

Доки людство не винайшло середника проти раку, немає людини, якій можна б завидувати.

* * *

— Ювілей з нагоди вісімдесятиріччя — репетиція похоронів, — сказав один злостивий чоловік.

ГРІХ НА СОВІСТІ

Маю гріх на совісті: по жорстокій битві з своїм минулим залишила в живих самі ласкаві спогади.

А НЕ КОЛЬОРОВІ?

Слова — наче кольорові камінці. Мало назбирати їх в купу. Треба ще й вміти викладати узори з них.

ДАВАЙТЕ МЕНШЕ ДРІЖДЖІВ

Почуття часто нагадують дріжджове тісто: чим скоріше росте, тим більша небезпека, що може "сісти".

ЯКА КРАСА!

Стовбури старих дерев після дощу покриваються оксамитом. Твої губи тонкошкірі і сочисті, як скибочка помаранчі. Ліловий квіт картоплі пахне дитинством. Кішка з серйозним виглядом закінчує свій ранковий туалет. Чоловік в комбінезоні несе в зашкарублих пальцях букет підсніжників. У відчиненому вікні вітер надуває фіранку, наче парус. Піонер допомагає старенькій перейти вулицю.

Питається: до якого біса абстракціоністам "абстракція"?

* * *

Твої слова: "Я нікого так не любив, як тебе, і нікого так не образив, як тебе".

Що на це славетна "чоловіча логіка"?

ЧИ НЕ ЗАМАЛИЙ ПОДАРУНОК?

"Барвінковий погляд твоїх очей" — дарую цей образ поетам в заміну на прийом мене в секцію поезії.

ЦЕ ТАК В НАРОДІ...

В народі "зичать" не лише хліба чи сірника, ба навіть щастя та здоров'я.

МАЙЖЕ АВТОБІОГРАФІЧНЕ

Настає пора в житті жінки, коли ще бувають успіхи в чоловіків, але хвалитися ними вже ніяково.

А МОЖЕ, НЕ ХОЧУТЬ ЗНАТИ?

Сміх бере, як деякі "жони" оміщанюють побут під приводом "створення умов для роботи" своїм ученим мужам. Забувають, сердеги, що справжні учені — аскети по натурі.

ЗАЗДРІСТЬ І РОЗУМ?

Заздрити таланту чи вроді нерозумно хоч би тому, що їх не можна відняти в тих, хто має ці дари природи, і використати для себе.

З ЛИСТА ДО ПОДРУГИ

— …Після танцю — забувся, чи що? — він не поцілував мене в руку, як інших жінок, а у вижолобину долоні. Розумієш? Начеб хотів води напитися з неї. І — все. Все, моя дорога! З тієї хвилини гріх кружляє довкола мене, наче вовк довкола отари овець…

ВТОМА ВІД… СИЛИ

— О, ви сильна натура! — доводиться іноді чути.

Люди добрі, коли б ви тільки знали, як часом хочеться мені відпочити від тієї "сили"!

ДЛЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ

Дозвольте молоді погаласувати привселюдно, аби не давати їй приводу шепотітися потаємно.

ТЕЖ МЕНІ ЗАБАГАНКА!

Не знаю, як кому, а мені подобається чути старі істини з молодих уст.

УСТАРІЛА ЗБРОЯ

Цивільна зброя старіє так само, як і військова техніка. Зброя анонімів, наговорів та наклепів до того стала непридатною в наш час, що при пострілі може попасти не в намічений об'єкт, а в того, хто орудує нею.

* * *

Скільки горя в минулому спричинила моєму народові плутанина двох етимологічно споріднених слів: "національний" і "націоналістичний"!

ТЕМА ДЛЯ ПЛАКАТА

Найкращий антибіотик проти бацили космополітизму — національна гордість.

* * *

Найбагатша на материнство пора року все ж таки весна. Згадаймо хоч би мільйони яєчок у пташиних гніздах.

А ДЕ СКРОМНІСТЬ, ДАРИНО ДМИТРІВНО?

Подобається мені бути собою.

* * *

Знати діагноз — ще не вміти вилікувати хворобу. Між іншим, це правило стосується не самої лише медицини.

ПРИНЦИПОВА

"Чужого не хочу, але й свого не дам", — сказала жінка, маючи на думці не річ, а чоловіка.

* * *

Як би ми не захоплювались архітектурою пам'ятників на кладовищі, але "жити" там не поспішаємо.

ДЕСЬ…

Десь є вулиці, якими ти ходиш.

Десь є дім, в якому ти живеш.

Десь є стіл, за яким ти вечеряєш.

Десь є ліжко, в якому ти спиш.

Десь є жінка, якій ти назустріч посміхаєшся.

Десь є ти — мій і не мій.

ЖІНОЧІ ХИМЕРИ

Коханий, важливе не те, що я сказала, а те, що подумала при тому.

МОЯ ЛЮБОВ

Скільки любові є на світі, а кожна має свій окремий колір і запах. Моя любов до тебе має колір густої травневої ночі й пахне малиною.

ХТО "ЗА"?

Давайте, товариство, розжалуємо таке кохання, що не має сили перетворити будні у свято.

* * *

Аби "товариський лікоть" був ефективніший, треба його дозувати, тобто подавати з перервами.

ЗЛОДІЙ У МАЙБУТНЬОМУ

З великими пертурбаціями у майбутньому багато слів теж мінятимуть свій зміст. Наприклад, словечко "злодій" означатиме людину, яка вкрала у тебе гарний настрій, пригасила вогник твоєї надії, підсипала чорного сумніву під твою мрію, чим, ясна річ, заподіяла тобі великого зла. Отже, людина та — злодій.

МАЙТЕ НА УВАЗІ!

Шлюбна обручка — пересторога, але не охорона від зради.

ЧУЄШ, СЕРЦЕ?

Будь справедливе, серце! Ми з тобою можемо страждати від того, що нас не люблять, але гніватися за це — як же ж нерозумно й не... тактовно!

ТЕМПО, ЖЕНЦІ, ТЕМПО!

Коли від людського віку одняти безвідповідальне дитинство, телячі роки перехідного періоду, шал молодості й хворобливу старість, то для жнив достиглого ума залишається не так уже й багато. А тому: темпо, женці, темпо!

ПРОБАЧТЕ ЗА ЗАПИТАННЯ

Шановний голово колгоспу, я безмірно рада високим удоям ваших корів, гарному виглядові поросят, чудовому самопочуттю телят, але чи не були б ви ласкаві познайомити мене ще й з людьми?

З ІВАНА ФРАНКА

"І яке ти право маєш, черепино недобита, про своє спасення дбати там, де гине міліон"? (Іван Франко "Іван Вишенський"). За цю одну мисль я виписала б вже авторові паспорт у безсмертя.

* * *

Наші безплідні нарікання на "стандарт" та "шаблон" кінець кінцем теж перетворились у стандартний шаблон.

БУЛО, ТА ЗАГУЛО

В дитинстві ходив "сон коло вікон, а дрімота коло плота", а тепер його, ледачого, і насонними пілюлями не заманиш!

ПЕРЕВІРЕНИЙ ЗАСІБ

Хочете викликати заздрість у сусіда? Засукайте рукави по лікті, візьміть рюкзак на плечі й подайтеся в напрямку вокзалу...

ПРОСТЕ ПРАВИЛО

Приклад на пропорцію: настрій співака мається так до пісні, як публіка до її виконання.

АСОЦІАТИВНЕ

Як би нам не докучив мозоль, однак ми пальця не позбавимось.

ЕГЕ Ж!

Старенька з підмальованими губками, може, не зовсім природне явище, зате яке зворушливе...

НЕ СЛУХАЙ ЇЇ!

— Бреши мені, — благала без взаємності закохана жінка.

* * *

Любимо людину не за її форму, а за зміст. Так воно-то так, але до змісту добираємося, зваблені формою.

А Й СПРАВДІ — КОЛИ?

Спати, їсти, займатися фізкультурою, ходити на роботу, слухати лекції, відвідувати кіно і театр, читати розумні книги, — господи, а коли жити?

КОЛИ Б...

Смерть була б цікавим експериментом, коли б можна було його повторити.

А ВИ ДУМАЛИ!

Те, чим ми хвалимося у старшому віці, — розсудок — є часто найзвичайнісіньке зістарення почуттів.

ТАК?

Твої руки й ноги, моя дорога, тоді теж були великі й незграбні. Це тільки його любов робила їх "рученьками" й "ніженьками".

З РЕКВІЗИТУ МИНУЛОГО

Перефраза церковної заповіді: не кради у біднішого від себе.

ОКО ЗА ОКО

Метод привчання людей до точності: не спізнюйся, коли тебе чекають, і не чекай, коли до тебе запізнюються.

* * *

Коли б ти був такий принциповий в чайових, що їх отримуєш від держави, як в тих, що не даєш офіціантові, я сказала б: "Оце людина!"

МАЙЖЕ ВІРШЕМ

Не носи, моя кохана, коралів з горобини, бо вкрадуть їх у тебе, а може, й тебе з ними.

* * *

Мені сподобалось, як він сказав: "О господи, ще не стало спогадом, а вже таке гарне".

РОЗУМНИЦЯ!

— Що за чудова троянда! — сказав хлопець, ковзнувши поглядом по декольте дівочого плаття, до крайчика якого була приколота квітка.

— Може бути, — відповіла скромно дівчина, — тільки вона з колючками.

ДОСТЕМЕННО!

З громадськими чеснотами, як з дівочою невинністю: насміхаються з неї ті, що вже її втратили.

ТАК, ДІТИ, ТАК!

Вірність в коханні — це не пережиток, діти, а ласка природи, якою наділяє вона своїх обранців.

ПРИВІД

Ти не прийшов, бо пішов дощ, а краплина на шибі мого вікна нашептала мені: "То тільки привід, то тільки привід".

МОГЛО БУТИ ГІРШЕ

— Минула пора, коли я черпала щастя ополониками. Тепер спасибі долі й за десертні ложечки, — сказала жінка, яка зналася на ціні часу.

ПИТАЮ ТЕБЕ

Яке ж ти право маєш говорити від імені народу, коли не знаєш, чим той народ вечеряє і з якими думами прокидається вранці?

ТРЕБА БУЛО АЖ ТАКОЇ НАГОДИ!

Щойно революція переконала аристократію, що кров має тільки один — червоний колір.

* * *

Найдогідніший час для кар'єри — це вузький просмик між "ще замолодий" і "вже застарий". Та влучити в нього однаково, що сліпому голку всилити.

МОЖЕ Б, ЧЕРЕЗ КОСМОНАВТІВ ПЕРЕДАТИ?

Раніше, коли туга не давала мені спокою, я призивала тебе листом. Як же ж тепер дати знати тобі у засвіти, що чекаю тебе у снах?

ЗАГАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ

Ціна порядності у всі часи висока. А втім, і тут діє загальний економічний закон: чим менше товару, тим більший попит, тим вища ціна.

З СВІТУ КАЗКИ

ДІВЧИНА. Коли слуга вашої високості вручив мені діамантову шкатулку з серцем вашої високості, я не тямилася від щастя! На жаль, моя безмежна радість виявилася дуже короткотривалою, бо коли я відчинила шкатулку, то замість серця побачила там тільки жалюгідні огризки…

ПРИНЦ. О моя кохана, мені дуже прикро, що я завдав тобі болю розчарування, але я припускав, що ти здогадаєшся сама. Хіба, коли б моє серце було ціле й неушкоджене, я посилав би його тобі у діамантовій шкатулці?

ТОМУ ТАК РІДКО ПОДИБУВАНИЙ…

Щирість, якщо попадеться без домішки фальші, — метал неоціненної вартості.

* * *

Трохи побоююсь, щоб біля великої брами в комунізм вартові не прогавили й не пропустили Підлабузника, Лицеміра, Брехуна та їм подібну компанію.

ТИ І КИЦЬКИН ХВІСТ

Тебе обійдено в чімсь зовсім незначному, і ти відразу нарік себе "борцем за правду". Що ж! Киця теж болісно реагує, коли наступити їй на хвіст.

ДЕ ЗГОДА В СІМЕЙСТВІ...

Можна і не миритися з старістю, але незгода ця, як і кожна інша, не приведе ні до чого доброго...

ТОБІ

Дорогий приятелю!

Спішу, щоб цього листа вислати ще перед Новим роком. Вважаю, що в наступному буде непристойністю для шістдесятилітньої жінки писати ліричні листи до мужчини, який для неї не є ні чоловіком, ні братом.

А крім того, не забувай, що у шістдесят сьомому році ми досягнемо пересічного віку нашого сучасника. А Ти знаєш, що це означає? Це означає, мій дорогий, що кожний день за цією границею буде нам записаний як дарований. До того ж звідки певність, що при сум'ятті, яке мусить панувати у небі (Ти тільки згадай, ні, цього навіть уявити собі важко, скільки мільярдів мільярдів людей понавмирало до нас!), ми відшукаємо одне одного? Будемо отак снуватись віками поміж душами незнайомих нам людей і загризати себе докорами, що за земного життя не сказали собі усього, що відклалося в серці.

В останньому листі Ти написав мені, що Твоя "Буковинська рапсодія" повинна перевищити все, що Ти створив дотепер, бо це буде Твоя лебедина пісня.

Я мала великий жаль до Тебе за ці нерозважні слова. Пробач, я не так висловилася. Я мала претензії не до Тебе, а до того старшого добродія, що своїми роздумами про смерть хотів, — Ти подумай лише, які бувають злобні люди, — притьмарити Твій ясний образ у моїх спогадах.

Знаєш, це мене так обурило, що я аж голос підняла на того старшого чоловіка.

— Ідіть собі! — крикнула я йому. — Геть з моєї хати! Ідіть! Ідіть! Ви не на ту адресу потрапили…

Проте згодом, коли я Твого листа прочитала ще раз і ще раз, я була схильна повірити, що Ти і той старший чоловік з гіркою складкою довкола рота — це одна і та сама особа.

Я не можу сказати, що я працюю над останнім своїм твором, хоч повість, яку зараз пишу, може залишитись і недокінченою. На даровані дні широко не розмахнешся…

Ні, Ти не думай, що я вже дуже боюся смерті, мені просто-напросто дуже подобається жити.

І все ж Твоя "Буковинська рапсодія" примусила мене замислитися над впорядкуванням мого паперового господарства.

Повинна Тобі сказати, що ви, музики, по смерті у вигіднішому становищі від нашого брата письменника. Ви залишаєте по собі папери, записані нотною азбукою, яку може розшифрувати кожний по-своєму і ніколи не викрити схованої в ній таємниці вашого серця.

А тепер дивись, яка небезпека загрожує по смерті письменника його кожному зафіксованому на папері слову!

Слова, які аж ніяк не були призначені ні для сторонніх вух, ні для сторонніх очей, по нашій смерті так звані впорядники літературної спадщини виволікають на денне світло (небагато допомагає, що слова ті не даються, пручаються, ховаються за нерозбірливий почерк, за пропущені літери, за невиразні кінцівки, їх однаково по-варварськи роздягають догола) і за копійки продають цікавим разом із своїми, о, як часто фальшивими, коментарями.

Уявляю собі, як заіскрились би очі такому посмертному впорядникові, коли б він поруч листів батька моїх синів знайшов і Твої з паралельними, а то і ранішими датами!

Пілати від літератури, не давши і слова сказати на своє виправдання, видали б вирок розіп'яти їх на хресті, а фарисеї, любуючись їхніми муками, говорили б до юрби:

— Ось вам заслужена покута за гріхи тієї, що їх породила! О, була то велика грішниця, люди! Вдаючи з себе людину твердих моральних принципів і осуджуючи інших (о людське лукавство, де твоя межа?), вона вела подвійне життя, про що і засвідчують ось розіп'яті перед вами на хресті листи її кохання.

А юрба, от як юрба, вона вічно спішить, їй завжди ніколи, навіть не завдала б собі клопоту розібратися хоч побіжно в тому, що почула, і понесла б хулу далі...

І тому я вирішила, коли почую, що наближаюся до неминучого кінця своєї дороги, спалити Твої листи.

Їх не так вже й багато, і такі вони скромні, що, напевно, й не посміють запротестувати проти такого виду смерті. Вони, зрештою, досить розсудливі і знають, що все, що народжується, мусить скоріше чи пізніше померти.

Але — як Ти даси собі раду з моїми листами?

Їх, по-перше, значно більше (враховуймо сюди й оті невислані) — це вже одно очко на їх користь. Потім не забувай, що вони вийшли, як Твої, не з-під руки аматора. І вони — на нашу з Тобою біду — розуміють свою літературну перевагу над Твоїми. Думаю, що саме ця свідомість у великій мірі позбавляє їх звичайної скромності.

І тому, скажу Тобі, я не зовсім певна, чи їм не забагнеться продовжувати жити по моїй смерті.

Я Тобі кажу, зважай, щоб Ти ще не мав колись клопоту з ними. Можливо, теж, що по нашій смерті вони захочуть вступити у бій з фарисеями так, ніби нам від цього буде легше у гробі лежати…

Проте коли вникнути у справу по суті, то, власне кажучи, вся правда на їхньому боці.

П'ятнадцять, рівно по п'ятнадцять (а мені донедавна здавалось, Ти на рік старший від мене) зелених років і одне зелене літо у буковинському селі — і все.

І — все.

Ні, не все. Є ще шкатулка спогадів, яку я вже сорок п'ять років зберігаю з такою ревністю, як фотографію матері. Інколи, залишаючись сама з собою, виймаю шкатулку із сховку, відчиняю і щораз наново дивуюсь, що спогади в ній ані крапельки не втратили своєї росяної свіжості.

…А я буду мандрівником! Побачиш! Ось закінчу гімназію і виберуся в світ за очі.

Я подумала з болем: мене мама не пустить у світ.

— Сам, без нікого підеш?

— Сам. А що?

— Нічого… Хотіла спитати… а не буде тобі страшно самому?

— Пхі!

— І довго будеш мандрувати світами?

— Доки не поверну на те місце, звідки вийшов. Адже ти знаєш — земля кругла.

Я знала: земля не тільки кругла, але й дуже велика.

— Це, напевно… триватиме багато років?

— Напевно…

Я душилася від сліз. Нарешті ти помітив мою муку. Взяв своїм гарним жестом мене за підборіддя і сказав очі до очей:

— Але я вернуся на те саме місце, звідки вийшов. Адже земля кругла, правда? Коли я вирушу з Веренчанки, то буду мандрувати… мандрувати… мандрувати… І знову вернуся до нашого села, на те самісіньке місце, звідки вийшов. Тільки ти чекай мене. Але направду чекай.

Які можу мати сьогодні претензії до Тебе, мій друже, коли я покинула наше село раніше, ніж Ти вирушив у дорогу навколо світу?

Може, коли б чекала на тому самому місці…

Та що про це тепер говорити, коли ми з Тобою переступаємо межу пересічного віку нашої доби, а мої діти самі вже мають дітей…

А проте й тепер ще іноді, коли слухаю музику, яка зворушує мене, чи дивлюся на краєвид, що вражає мене незвичайною гармонією краси, чи у вуличному русі наткнуся на винятково благородне у своїм рисунку обличчя, то до тієї міри відчуваю Твою присутність, що простягаю руку, щоб потиснути Тебе по-змовницьки за лікоть.

І щойно по миті усвідомлюю собі, що поміж нами океан і пропасть часу.

Наші передостанні листи розминулися в дорозі. Варто було побачити, як вони розкланювались взаємно, перелітаючи океан.

Будь мені. Д.

* * *

Кладіть на могили квіти, а не свої надії…

СВІДОК НОМЕР ОДИН

В осуді молодих не забувайте покласти на свідка свою власну юність.

З ЩОДЕННИКА СОБАКИ

Завжди мені дуже прикро, коли помилково гавкну на свого.

* * *

Всюди потрібні… симпатичні люди.

ЄДИНЕ БАЖАННЯ

Тисячі речей потрібні здоровій людині і тільки здоров'я — хворій.

І ЩО КОМУ ДО ТОГО?

Піт, море і сльози — солоні. Моє наплакане кохання до тебе — теж.

СЛУШНО!

Здоров'я моїх очей задороге, щоб втратити його на погані книги.

* * *

Я втомилася безустанними сподіваннями. Уявляю собі, яка це мука була б — безустанна безнадійність!

МЕНЕ НЕ ВЛАШТУВАЛО Б

Я тебе лише тому люблю, що ти любиш мене. Це тебе влаштовує? Дивуюся.

ГІРКА ЗАКОНОМІРНІСТЬ

Люди на старість стають егоїстами? Слухайте, це ж закономірно: хто ще любить їх, крім них самих?

НІКОМУ НЕ ПОТРІБНА ГОРДІСТЬ

Ти — один. Тебе — одного. Тобі — одному. Тобою — одним. На порозі шістдесяти це звучить гордо.

ПОВОРОТИ ІСТОРІЇ

"Такого ще не було!" Правильно, але на поворотах історії мусить колись бути той перший крок і той перший сміливий, що вчинить його.

НЕ СПІШІТЬ!

Не вагайтеся розбудити людину серед ночі, коли несете їй добру вістку. З поганою почекайте до ранку — і то після сніданку.

О! О! О!

Замало любити. Треба ще вміти доставити любов на адресу.

ЗАДОВГО ЧЕКАТИ

Чесність — це вклад, при якому відсотки набагато переростають капітал.

РОЗБИЙ ДЗЕРКАЛО

Я змінив вулицю, на якій жив. Змінив роботу. Змінив докорінно свій спосіб життя. Змінив — о, кари, кари мені! — жінку і однаково далі не можу звільнитись від того скучного, пристаркуватого типа у дзеркалі.

СТАРА ПЛІТКАРКА

"Я не цікавлюся тобою, — обрушилась Молодість на Старість. — Чого ж ти вічно тичеш свого носа у мої справи?"

СКРОМНЕ ПИТАННЯ

Яке ти маєш право патякати про комуністичну мораль, коли ти навіть у касу кінотеатру намагаєшся пролізти без черги?

* * *

Не тому страшно, що роки "ідуть", а тому, що вони "біжать"...

ПРИКЛАД НА ТАВТОЛОГІЮ

Люблю тебе в собі. Люблю себе в тобі. Люблю нас разом. Люблю нас нарізно. Одне слово: люблю любити любов.

НЕ ПИТАЙ

"Чому? Чому?" Я ж не можу сказати тобі, що ти не є тим, на чиїй руці хотіла б я прокинутись вранці...

СИЛА ПРИКЛАДУ

Коли побачу сутулого, завжди випростую спину.

ТІНІ

Нас поки що менше, але нас буде щораз більше й більше. Їх поки що більше, але їх буде щораз менше і менше. Мова про принципових і їх тіні.

"ПРАВИЛЬНИМ" В АЛЬБОМ

З законом-то ти в згоді, а як з совістю?

НАЙВАЖЧЕ

Що за вибрик природи: і все ж таки людині найважче бути... людиною!

ЦІКАВО ЗНАТИ

Про що гудуть безугавно телеграфні стовпи? Напевно, критикують розмови, що ведуть поміж собою телефонні дроти…

НЕМА ТАКОГО ХУДОЖНИКА

Просиш послати тобі за океан картину з краєвидом рідної сторони. Я радо вволила б твою волю, але де ж знайти мені художника, що зумів би фарбами передати небо, списане крилами журавлів, чи проосінній запах лісових опеньок, чи скаргу на "нові порядки" старого млина, а чи мелодії моєї туги, що, наче юродива, й досі шукає тебе по давно заораних стежках…

ІНШІ ПРИЧИНИ — ІНШІ МЕТОДИ

Колись натиралася свіжими листками любистку, аби віднадити його від іншої. Сьогодні кидає засушені листочки цього пахучого зілля в борщ, аби віднадити його від "забігайлівки".

* * *

І найточніше вимагає пояснення. Адже існує страх боягуза і… страх героя.

А СУТЬ ОДНА…

Часто "дерзання молодого таланту" і "формалістичні викрутаси" зводяться, по суті, до одного. Вся справа в тому, хто розбирає твою творчість: друг чи недруг.

У ВІК КОСМОНАВТИКИ

Цить, серце! У вік космонавтики ціняться перш за все нормальні серця.

НЕВМИРУЩЕ

Якщо класика — це й вічна актуальність, то у старого Андерсена вона у фразі: "Королю, королю, ти голий!"

НЕ ЗАВЖДИ ТРЕБА МАТЕРІ СЛУХАТИСЬ

— Не йди за нього, — порадила мені мама. — Музиканти — однаково що цигани.

Я послухалась матері. І — що доброго зробила?

МАТЕРИНСЬКЕ

Воліла б око втратити, аніж довіру сина.

ДУМКИ ВГОЛОС

Які я можу мати претензії до жінки, коли я вже сам для себе застарий?

І ХТО Б ПОДУМАВ!

"Усі думки мої і мислі бродять коло твого дому", — писав ти мені хлопчиною. Хто був би тоді подумав, що пройдуть десятки років і твої слова повернуть к тобі, але вже як посланці від мене.

ДЕЯКИМ КЕРІВНИКАМ В АЛЬБОМ

Не в кожному випадку мовчання люду — знак згоди.

* * *

Скільки б не було визначень поняття "національність", мова є і залишиться його душею.

БІЛЬ

Твоє мовчання болить мене. Твої листи тривожать мене. Куди, куди діватись мені з моїм тривожним болем?

СУМА ТА САМА

Мама ~ Діти ~ Ти

Діти ~ Ти ~ Мама

Ти ~ Мама ~ Діти

Як не варіювати доданками, загальна сума завжди залишається та сама: найдорожчі.

ЗА НАЛКОВСЬКОЮ

Що ми знаємо про деяких наших "молодих", коли знаємо їх виступи на зборах і семінарах, а не знаймо їхніх думок?

ВАЖКО ПОВІРИТИ

Не вірю у безсмертність душі. Але важко мені повірити, щоб мої почуття до тебе мали б скінчитися з моїм життям.

ДВОЗНАЧНІСТЬ

По довгих роках прийшов лист від її першого любка. Здуріла від радощів: притулила конверт до губ.

— Мамо! — скрикнув син. — Це ж так негігієнічно!

* * *

Не бути падлюкою — ще не означає бути порядною людиною, бо порядність, друзі, зобов'язує, як і всяка інша чеснота.

ЗАГАДКА

Що це таке? Всі його шукають, а ніхто не знає, як воно виглядає. (Щастя).

МОЖЕ, Й ВАРТО?

Людство, як відомо, створило чимало міжнародних організацій та різних асоціацій. Чи не настав час, братове, подумати про ще одну? Наприклад, про "Міжнародну асоціацію порядних"?

ХТО, КОЛИ І ЗА ЩО?

Твої рекомендації чудові. Мене цікавить одне, зовсім побічне питання: хто, коли і за що давав їх тобі?

ВПОРУ

Почавши від стародавніх, хвалимо тих, що вміють впору замовчати. А впору замовити потрібне слівце — хіба не заслуговує такої самої, якщо не більшої, похвали?

* * *

Візьмеш невродливу — звикнеш. Візьмеш красуню — теж звикнеш. У чому ж тоді проблема?

* * *

Коли вже твоє становище змушує тебе бути нещирим зо мною, то для пристойності опусти бодай очі.

АХ, ТА МОЛОДЬ!

— Пошануй бодай черевики, коли вже не жалко ніг! — ремствувала мама на доню, що знемагала в танці.

ХИТРІ!

Чоловіки підозрівають нас у надмірній практичності, а самі бач які: освідчуються в коханні, жертвують нам серце, а від нас вимагають руки (і то правдоподібно — правої).

* * *

Прийняти рішення, власне, найлегше. Тільки — як сприймуть його ті, від імені кого ми приймаємо його?

ЗА ЗДИБАННЯ НА ТОМУ СВІТІ

Сиджу за вдівцевим (до речі, такого прикметника в живій мові немає) столом свого сусіда з дитинства — Георгія.

— На Теплого Олекси було п'ять років, як ви були в нашому селі.

— А ви пам'ятаєте! Кожної зими кажу собі: но, вже цеї весни чи літа напевно виберуся на Буковину. А відтак знову якісь справи, цур їм та

пек, закрутять мною, і знову відкладаю на наступне літо. І так, Георгію, з року в рік.

— Сягайте, прошу…

— Дякую файно. Випиймо, Георгію, за тих, що ми в них.

— Будьмо, Дарцю. А тепер знову аж за п'ять років увидимо вас у Лукавиці.

— Дай нам, боже, прожити ще п'ять.

— Та я до того і річ веду. А то можете приїхати і застати мене там, де паламар траву косить.

— Що ви, сусіде?!

— А що? Ми з вами вже не молоді, хоч ви і молодші від мене, але й недалеко втіклисьте, гей той казав. Думаю собі, Дарцю, що там у Львові десь у вас покої, а покої…

— Не такі вже й покої, Георгію.

— А в мене оця хатина, як видите. Чотири войни витримала небога, але то пусте. У вас машина.

— Тта…

— А мені, як треба транспорту, то іду до колгоспу просити якої шкапи.

— Чого зараз "шкапи", Георгію?

— Та я так, аби більше розжалобити вас, бо коні в нас, що правда, то правда, один в одного. Але й це пусте! Все пусте, Дарцю, тільки здибання з добрими людьми є що є, а решта фють — пух кульбаби! І тому я вам дуже дякую, що ви зайшли до мене, гей той казав, не погордили моїми низькими порогами.

— Що ви, Георгію, таж наші тати сусідами були. На друге літо доконче приїду знову.

— Ви завжди так говорите, а потім вам інакше виходить. Не вірю вам, перепрошаю за слово, бігме не вірю. Може у вашому житті таке зайти, що можете не встигнути і на мій похорон, а я так би собі хотів, щоб ви були в мене на обіді[24].

— Лишім пусту бесіду, Георгію.

— А чо пуста? Скажу вам, аби ніхто не чув, що я вже потрохи пририхтовуюся до свого обіду. Не хочу ще й по смерті завдавати клопоту сестрі Катріні. Вона, рахувати, вже теж не молода, а в той день і так буде справунків вище голови. То я, чуйте, взяв і приховав у ямі кілька фляшок доморобного виноградного вина на той випадок. От зараз покличу кума Штефана, внесу пляшку, і хай мені здається, що я з вами в себе на обіді.

— Бог з вами, Георгію, я воліла б на вашому весіллі випити.

— Гай, гай, Дарцю, минувся наш шабас. Ми з вами вже з ярмарку вертаємося. Нам уже ближче до обіду, як до весільного столу. А ви скажіть мені, ні, без жарту: який вельможа, який багач, який голова колгоспу, скажім по-теперішньому, який міністр був на своїм обіді? А я буду, і буду пити до вас і до кума Штефана.

— Чекайте, Георгію, а за що ми будемо пити на обіді з живим небіжчиком?

— Ви не знаєте за що? Та за здибання на тому світі, моя злота сусідко!

НА МЕЛАНХОЛІЙНИЙ МОТИВ

Нічого мені так не жаль з моєї молодості, як того, що вже ніколи не зможу одіти рожевого плаття з букетом ромашок на рамені.

В АЛЬБОМ КРИТИКАМ

Не гудьте за життя і не хваліть по смерті.

ПЕРПЕТУУМ-МОБІЛЕ

Сьогодні єресь — завтра правда. Сьогодні істина, завтра — єресь. Якщо, чоловіче, збагнеш цю діалектику, буде тобі добре і довго проживеш на землі. Амінь.

ЯКЕ НЕПОРОЗУМІННЯ

Лікар приписав мені приємні емоції, а ти силкуєш мене ковтати полівітаміни, яких я терпіти не можу.

БУДЬТЕ ВИБАЧНІ

Легко запалюєшся і коротко гориш, зате як часто! Ні, ні, це не про тебе, а коробку сірників!

ТРИ ВИХІДНІ ПОНЯТТЯ

Хатини, дитини, тишини — треба жінці на цій планеті. Все інше — функції цих понять.

ЩЕ ОДНЕ ВИЗНАЧЕННЯ

Кохання — ялинка, обвішана цяцьками ілюзій закоханих.

З ПСИХОМЕДИЦИНИ

Не пам'ятаю вже точно, коли, хто і де прищепив мені того віруса. Знаю тільки одне: любов до України вмре в мені з останнім моїм подихом.

А ТАКА КАРТИНА?

Схід сонця в горах.

Схід сонця над морем.

Схід сонця у степу.

Прекрасні кольористичні картини.

А ви, будь ласка, ще подивіться надосвітку сніжок у пастелевих синювато-лілових кольорах.

* * *

І що з того, дівчинко, що очі в тебе "під японочку", коли душа в тебе "під космополіточку".

ОБЛАСТІ ЕТИМОЛОГІЇ

Боягуз — це той, що боїться за свою гузицю. В переносному значенні — за крісло, на якому сидить.

АДРЕСА: ТА САМА

Напиши або приснися мені, — як тобі зручніше, як тобі безпечніше.

МИ, ЧОЛОВІКИ...

Вітре-вітроньку, люди люблять тебе за твою слабкість і ненавидять за твою силу. А ти все ж таки чоловічого роду. Як же ж бути тоді?

* * *

Талан без таланту може обійтись, але талантові без талану незвичайно важко.

НАДІЙНОЇ ВАКЦИНИ ПОКИ ЩО НЕ ВИНАЙДЕНО

Байдужість — один з видів психічної ракової хвороби, до речі, досить заразливої. Симптоматичне питання враженого інфекцією: "А яка різниця?"

МАКСИМОВІ НЕДАРОМ ТРИ РОКИ

— Ти гарна мама.

Мовчу навмисне.

— Ти дуже гарна мама.

Далі мовчу.

— Ти найкраща мама з усіх мамів на світі!

Голос дитини підвищується до межі, за якою вже сльози.

— Добре, сину, добре. А тепер скажи мені, чому твоя мама найкраща з усіх мамів на світі…

Хлопчик розгублюється. Він ще не знає, що не буває емоції без причини, але вже знає, що, коли питають, треба відповідати.

— Бо ти маєш червоний ніс…

ДИТИНА НЕВИННА

— Не їж, синочку, стільки цукру. Будуть зубки боліти.

— А ти, мамо, йому скажи, хай не буде солодкий.

* * *

Піддалися нищівному впливові часу кленові мости, дубом вимощені, чи камінням вибрукувані, ачи смолою залляті дороги, навіть ріки змінили свої русла, і лише польові стежки ті самі, що були в роки мого дитинства.

Затоптані тисячами-тисячами босих ніг незліченних поколінь, вони не розпилюються у суховії, не розмокають у сльоти.

Вони — незнищимі.

Не коліть їх "шпильками" і не тавруйте фабричним знаком каучукової підошви. Зніміть взуття і підіть ними босо.

Ви ж вступаєте у храм свого дитинства.

МАМО!

Мамо, мамо! Чим ближче до кінця моєї дороги, тим потрібніша ти мені. Чи не могла б ти вивести мене безболісно з життя так, як колись, тримаючи за ручку, вводила в нього?

НЕ ЗНАТИ, ВІД ЧОГО ПОМОЖЕ

(Народне)

— Що це ви, друже? З романів переключились на мініатюри?

— А так! Думаю, з меншою ношею легше буде проштовхнутися у безсмертя.

ЛИСТ ДО ЮВІЛЯРА

Дорогий Михайле Юрійовичу! І як це сталося, що я й досі не встигла розказати тобі, як і коли я вперше познайомилася з тобою як письменником.

Була весна. Це я говорю не для краси. Воно насправді так було: цвіла в саду старезна черешня, гули бджоли в кульбабі, стояло мерехтливе синювате повітря, і так не лізли в голову латинські слівця. А тут ще товаришка прийшла. І не сама. Я відгорнула першу сторінку і застигла. Профіль автора чимсь нагадував красеня Гете в молодості.

— Дай мені почитати...

— Але тільки до завтра...

Того дня (наш клас вчився у другу зміну) я не пішла у школу. Відчула себе "недобре" і лягла в ліжко з "Казкою про перстень". Пані, в якої я була, як говорилося тоді, на станції, з почуття обов'язку перевірила, чим

я так зачитуюсь у "хворобі". Слово "казка" зовсім заспокоїло її. Блаженна, вбога духом, коли б вона тільки знала, що то була за казка!

Так, Михайле, так, був це 1921 рік, Чернівці, передмістя Монастирисько.

Гай, гай, як запаморочили мою бідну п'ятнадцятилітню голову твої мініатюри-перлини.

Скільки води у Пруті збігло з того часу, а я й зараз можу процитувати напам'ять:

"Одна дівчина любила ліжко, а боялася дуже ночей, блискавки і смерті.

Як від грому дзвеніли вікна і мовня роздирала пітьму, втікала вона до любка, горнулася до нього, трепетала, плакала, ба навіть сповідалася з гріхів.

Минають літа, відколи та дівчина сама-самісінька в гробі".

Або таке:

"Пара молодят вибралися в гори. Сміх і жарти губили серед тишини, дівчина квапилася, бо хотіла завчасу вийти наверх. Її товариш був веселий хлопець, любив біле личко і з приятеля хотів стати шлюбним чоловіком. Вітер холодив, дівчина мовкла, потім спинилася і повела оком на далекі долини. Такий світ показав сатана Христові, коли підманював на спокусу".

І що ти скажеш про шмаркачку? Вона тут же кинулася писати листа авторові. І тільки коли справа дійшла до адреси, опам'яталася трохи: куди посилати? Книжка ще видана в 1907 році. Автор, напевно, живе в Галичині, а для Буковини на той час це було вже за кордоном. Яким же

робом там, десь у Львові чи Станіславі, віднайде його мій лист без точної адреси?

Та я тепер інакше стала розпитувати про тебе. Я шукала тебе в батьковій бібліотеці, по бібліотеках батьків моїх подруг. А в бібліотеці Народного дому сказали мені: "Ще не час читати Яцкова". І все ж таки (а може, саме тому) я ще "передчасно" встигла познайомитись не тільки з "Чорними крилами", "Смертю бога", але й з повістю "Огні горять".

Пізніше, вже на галицькій землі, мені вдруге потрапила в руки "Казка про перстень". О, тепер я вже мала офіційний документ про свою зрілість і дев'ятнадцять років. Крім того, мене вчили в гімназії розбирати якості художнього твору. Одно слово, я прийшла до висновку, що писати не так вже й складно. Їй-бо, коли б трохи понатужити думку, то можна б і самій таке утяти.

Результат був такий, що я послала до тижневика "Неділя" свою першу спробу пера. Це було зовсім "під Яцкова", але мені тоді думалося, що це тим більша запорука, що мій "твір" побачить світ друком. На жаль, старе прислів'я "коли двоє робять одне і те саме, то не є те саме" знайшло гірке підтвердження. Відповіді, що мені прислали з редакції, не пам'ятаю точно, але зміст її приблизно був такий, що, мовляв, не тратьте, куме, сили, спускайтеся на дно.

І щойно по роках, коли вже тут і там були надруковані мої новелки, я зважилася написати тобі листа, мій дорогий друже.

Я не вмію передати тобі, як я очікувала відповіді із Львова, яким болючим сплетенням вились довкола мого серця надія і зневіра. По кільканадцяти днях прийшла відповідь! На листівці — вид якогось приморського міста, рівним, я б сказала, навіть чепурним "під готик" письмом стояло "Дорога товаришко!". Ти розумієш, що означало таке звернення маститого до початкуючого письменника, га?

"Дорога товаришко!"

Думаю, що ти мені повіриш, коли скажу, що на перших порах, я ховала на ніч сірники під подушку, щоб, коли домашні заснуть, ще і ще раз перечитувати твою листівку. На превеликий жаль, воєнна завірюха, яка принесла таке спустошення в мою сім'ю, знищила і твої дорогі листи.

Та моя туга за автором "Казки про перстень" не згасала. Хтось сказав мені, що ти родом з села Посіч на Станіславщині. І що ти думаєш? Не зібрала я в 1927 році молоде товариство і не рушили ми пішечком з Станіслава Богородчанськими лісами шукати твоїх слідів?

І знову пройшло кілька років. Аж одного літа через наших спільних знайомих мене представлено Михайлові Яцкову. Пам'ятаєш? Вечоріло вже, до того ж став дощик накрапати. Аби не стояти серед вулиці (це була Руська), ми зайшли в кнайпу, яка в той час була місцем побачень і зустрічей українського літературно-мистецького світу. І коли ми сиділи за склянкою вина й гуторили, наче добрі знайомі, я, признаюся, була щиро вдячна долі, що вона не вготувала мені найменшого розчарування. Ти хоч і не був подібний до двійника Гете, зате виявився таким, яким створила я тебе в своїх думках.

А ще потім, — пам'ятаєш, Михайле? — ми зустрілись вже як радянські письменники у вільній, своїй державі. Ох, що це були за густі враженнями, казкові дні! Я вже кілька років пробувала їх передати у якійсь літературній формі — і завжди ламається в мене олівець від їх надзвичайності і власного безсилля. Ти пригадуєш, як ми, мов діти, наївно дивувались всьому? Що? Що? Наші книжки видаватимуть державні видавництва та ще й гонорар платитимуть нам за них? Слухай, письменникам аж така шана в Радянському Союзі? Що? Творчі відрядження? Дивись, то ми вже не "віршомази", а громадські діячі? Ти чуєш, наші книжки друкуватимуться тисячними тиражами?

Ну, а тепер ми вже з тобою "старі" радянські письменники і, правда, можемо в дружньому шаржі посміятися з тих двох наївних.

А тепер, Михайле, не гнівайся, і прошу тебе, не слухай, що казатиму. Користуючись з нагоди славного ювілею (дай боже всім добрим людям дожити такого віку!), я хочу сказати кілька слів про Михайла Яцкова як людину, яку я давно знаю, люблю і дуже поважаю. Насамперед я ніколи, чесно кажу, не бачила Яцкова старим. За всю свою довголітню дружбу з ним я ані разу не чула від нього про хвороби, якісь нарікання на втомленість. Сьогодні, як десять, як і двадцять років тому, основною темою наших розмов — це наші творчі плани на майбутнє. Серед усіх письменників (а є між ними й такі, які годилися б йому у внуки) я не знаю іншого, хто б з таким тактом і гуманністю ставився до своїх колег і висловлювався про них поза очі, як Михайло Яцків. Як варто б цієї цінної прикмети повчитись у майстра нашим молодим літераторам!

Не доводилося мені також зустрічати письменника з більшою ерудицією, як у Михайла Яцкова. Для підтвердження цих слів хочу навести такий приклад. Три роки тому мій друг подарував мені велику частину своєї бібліотеки. Є там книги буквально з усіх можливих галузей науки, мистецтва і знань. І диво: яку б я книжку не розгорнула, чи це буде староєврейська історія, чи історія танців, чи чорна магія, — всюди знайду помітки на полях книжки, зроблені рукою Михайла Яцкова.

А яка просто феноменальна пам'ять у цієї людини! Іду не раз з моїм другом, гуляємо у надвечірню годину, а він цитує поетів шістнадцятого, сімнадцятого, дев'ятнадцятого століть, і всіх в оригіналі, тобто німецькою, польською, французькою, староєврейською, латинською, грецькою мовами. А це тонке почуття гумору у Михайла Яцкова! Хто з нас може похвалитись більшим знанням народних пісень, приказок, всіляких жартівливих придабашок?

Ні, ти скажи сам, Михайле, скільки-то разів ми з тобою, зустрівшись, насміялись до сльозинок, га?

Коли думаю про творчість Михайла Яцкова, — постає перед очима образ лісу, яким обведене від південного заходу рідне село письменника. Здалека ліс здається одним темним масивом, а коли підійти ближче — яке багатство форм і кольорів!

Наді всім у тому місці домінує один (не знаю тільки, чи не змела його з лиця землі воєнна хуртовина) явір. Розлогий, величний, а до того ж — який поетичний своїм листом!

Не цураючись товариства ліщини, смерічок та берізок, він силою своєї природи вибився понад їхні голови — ближче до сонця!

Отаким високим явором видається мені постать Михайла Яцкова і в нашій літературі.

Хочеться закінчити цього листа до нашого дорогого ювіляра його ж словами з новели "Молоде вино гроніться...", перефразувавши їх так: хто почитає твори Яцкова, "той стає таким дужим, що може млинове колесо нести на своїх плечах та ще й за дівчиною оглянутися".

А ти знаєш, дорогий товаришу, що я рада, що ми оце прилюдно трохи поговорили з тобою. А то як тобі сказати? Хай же знають сьогодні, поки ми можемо ствердити або заперечити, що була це дружба давня, випробувана і, либонь-таки, на все життя.

Тисну твою талановиту, працьовиту руку.

1958

ТАТОВІ

Дорогий мій тату!

П'ять років, як Ти покинув нас, а я все ще не перестаю докоряти Тобі: як Ти міг так підвести нас усіх? Власне, Ти, такий педантичний, такий по-педагогічному точний…

Того ранку Ти попросив мене принести Тобі в лікарню деякі дрібниці з одягу (Ти ж естет!), бо збирався, подолавши недугу, вставати з постелі.

Я нахилилася над Тобою, щоб поправити Тобі подушку, а Ти поцілував мене — свою дочку! — в руку. Я Тобі віддала такий самий поцілунок.

Що це мало означати, тату? Чи подяку за мій мізерний труд біля Тебе, а чи прощання?

І ще треба було, щоб у коридорі перестрів мене лікар і сказав весело:

— Не вірю в чудо, але з вашим батьком справді сталося чудо. Буде жити!

Скільки я могла бавити дома?

Я ж на радощах так квапилася, щоб принести Тобі ті дрібні речі з одягу, про які Ти мене просив, і щоб чимскоріш самій бути присутній при "урочистості" Твого підйому з постелі.

Так квапилася і спізнилася!

Сестра чи санітарка (чи я тоді приглядалася до них?) сказала мені пізніше:

— Читав книжку, заснув над нею і…

Нас можуть посудити про літературну нарочитість, але ми з Тобою знаємо, що воно насправді так було. Випадково Ти читав (котрий вже раз?) повість своєї дочки "Повнолітні діти". Книжку цю знайдено у Твоїм ліжку із закладкою на 31–32 сторінках.

Кажуть люди, що час гоїть, а в мене якось не так, як у людей: чим далі іду від Тебе й мами у час, тим більше бракує мені Вас. Якось після розмови в думках з мамою я написала:

"Мамо, мамо! Чим ближче до кінця моєї дороги, тим більше бракує мені Тебе. Чи не змогла б Ти вивести мене безболісно з життя, як колись, — тримаючи за ручку, вводила в нього?"

Розумієш, у чому парадокс? Я, мабуть, і самостійна, і бойова, і, здається, й діти, і люди мене за таку мають, а ніхто не знає, як мені іноді до щему в серці болить оте порожнє місце за моєю спиною.

Та годі! Ти, як завжди, хочеш знати про мою роботу, про заміри на майбутнє (чогось знелюбилося мені слово "плани" по відношенню до мистецтва). Це була завжди наша найперша тема, коли я приїздила з Львова на Потічну. До речі. Ти знаєш, тату, вже немає міста Станіслава і немає в ньому вулиці Потічної… Замість неї є вулиця Д. Макогона.

Ну, чого це Ти, тату? Тоді давай поплачемо вже разом.

"Незаслужено, незаслужено!" А як же ж Вам інакше годиться сказати, Дмитре Яковичу? Хочеш почути, як Твоя дочка (от хвалькувата вона в Тебе!) сказала з подібних нагод:

"Пропоную, коли йдеться про Батьківщину, слово "заслуга" замінити іншим словом — хоч би "обов'язок".

А мені здається, — Ти вже мені тут, будь ласка, не заперечуй, — що Ти свої обов'язки супроти народу сповняв сумлінно.

Великий Горький сказав, що всім, що в ньому є доброго, він завдячує книгам. Якщо можна, — як говорили стародавні, — порівняти велике з малим, то хай мені буде вільно сказати, що всім добрим, що в мені, завдячую живому прикладу моїх батьків і тій моральній атмосфері, яка панувала в нашій сім'ї.

З нашого дому, з живого прикладу Твоєї і маминої поведінки я винесла велику, якусь майже побожну пошану до селянина. Я не пригадую собі випадку, щоб у нашому домі приймалося селянина, як це водилося по інших панських домах, у кухні біля порога коротким "що вам (а здебільша "тобі") треба?". В нашім домі селянин був завжди трактований (недобра форма, правда, тату?) нарівні зі всяким іншим гостем. Його запрошувалося у покої, садовилося за стіл, і вже за розмовою дізнавався господар дому, за чим завітав до нього чоловік. Будьмо щирі, тату, у болотисту погоду наша мама трохи негодувала з цього етикету, але що ж було діяти? Забавно не раз було, як Ти було квапився, а такий гість, згідно з сільського бонтону, не відразу виявляв, чого йому треба від Тебе, а все "наздогад буряків, щоб дали капусти", вже зібрався до виходу, вже й переступив поріг хати, вже Ти проводиш його аж до брами, і щойно на містку він отак, ніби віднехотя, скаже: "Що я вас хотів просити, пане вчителю".

Я не мала нагоди ближче зустрічатися з селянами інших націй, але перед оцією вродженою делікатністю свого народу клоню голову.

Саме життя на селі заставило Тебе і маму мати різні господарські гешефти з селянами, але я не чула, щоб Ти чи мама не те що торгувалися з людьми про щось, але щоб селяни ставили вам свою ціну. На запитання: "Скільки вам належиться?" завжди була одна й та сама відповідь: "Скільки воно у вас варте".

Мабуть, і звідціль іде в мене оте непереможне відчуття презирливої огиди до "інтелігенток", що на львівських базарах заповзято торгуються з селянками.

Наш дім (якщо є спадковість, то це за спадковістю, мабуть, дісталося й мені) завжди був домом відкритих дверей, і ці традиції збереглись на вулиці Потічній до останнього дня Твого побуту в тому домі.

Під час першої світової війни, коли Ти був на тому страхітливому Італійському фронті, Твою молоду дружину (мамі тоді ще й тридцяти не було!) обирає сільська рада секретарем громади, фактично головою села.

А сам Ти знаєш, село наше близько кордону, війна, являються "свої" союзники, мадяри, давай їм підвід, фуражу для коней, курей, свиней, яєць… Відійдуть вони, прийде "ворожа" російська армія, люди як люди, бодай розмовитись з ними можна, і дітей вони дуже любили, але і їм треба підвід, фуражу для коней і т. д. Одним вгодиш, других настроїш проти себе. А наша мама не тільки село рятувала від контрибуцій, але й голову громади врятувала пізніше на суді від смерті за "державну зраду", тобто за прихильне ставлення до російських солдатів. До того війна понищила людські житла. Хату сяк-так жінки самі латали, а як печі ставити, щоб мали добрий цуг[25], то вже вчила мама. А хто й коли навчав її, городяночку, цієї мулярської штукенції?

Ой, тату, тату, не раз дослівно кусаю собі пальці, що збиралася записати на магнітофон Твої розповіді про громадянську діяльність на селі того часу (боже, а як Ти вмів розповідати!), збиралася, аж доки не випередило мене оте фатально-неминуче.

Як Ти колоритно (ще б пак, сам же вожаком був!) описував боротьбу у буковинському селі Лукавиця між хлопською (читай — прогресивною) і попівською (читай — реакційною) партіями.

Я пригадую, чого хочеш — мені вже було тоді шість — сім років, як отих "непевних" з вашого табору ви не пускали на ніч додому, щоб, бува, по дорозі не перемовив піп на свою сторону, і всі вони, а було їх іноді й кільканадцять, ночували в нас. До кімнат, які мама утримувала в

такій скрупульозній чистоті, вносилися снопи соломи, робилося леговисько, а вранці під непомітним нібито, але міцним громадським конвоєм велося їх до урни (а може, тоді урн не було?).

Але були й такі запеклі прихильники попівської партії, що їх нічим не можна було відтягти від неї. Тоді у вашому таборі придумували різні способи на них. Серед хлопської партії особливо вигадками відзначався сільський крамар Гершко. Він був невтомним (за що йому не раз перепадало від його Риви) активістом у вашій партії. Ага, треба ще сказати, що в тому часі не було поголовного голосування до громадських рад. Голосували тільки, так би мовити, одні уповноважені, отримавши попередньо відповідні урядові уповноваження зі своїми прізвищами. Гершко зміркував, що єдиний сейф для документів селянина — це сволок. Отож, вибравши таку пору, коли дорослі або на полі, або на ярмарку, Гершко робив рейд по домах своїх політичних противників. Заставши лише дітвору вдома, він під будь-яким приводом (мовляв, витягни мені свіжої води чи позови сусіду) добирався до сволока і заздалегідь приготованими ножичками відтинав "голову" документові разом з прізвищем уповноваженого. Такий виборець, нічого не передчуваючи, іде на вибори, а там йому заявляють, що його голос недійсний…

Але був у нашому селі такий собі Ілуца Малий. Ти думаєш, що я його не пам'ятаю? Хочеш, я зараз намалюю Тобі його: високий, довгошиїй, худорлявий, тонкогубий, крючконосий, — а що?

Отож Ілуца був єдиний знаючий справу різник у селі. Він симпатизував хлопській партії, але не цурався й попівської, особливо попівського дому, де йому часто давали заробляти. Отож, щоб якось відтягти Ілуцу від попа, Гершко (то справді був кепеле[26]) пустив по селі чутку, буцімто попадя мала десь сказати, що не буде вже брати Ілуци робити ковбаси, бо він лупить дохлих коней, а тому вона бридиться таким різником.

Більшої образи не можна було завдати майстрові ковбасних виробів! З тієї пори не показувався більше Ілуца Малий у попа.

А Ти пригадуєш, тату, як після війни, знищені дощенту, ми вибиралися з Лукавиці до Веренчанки, власне кажучи, з одного кінця Північної Буковини в другий.

Хто яке тягло мав у селі, то заїхав під нашу хату перевозити свого вчителя. Про будь-яку заплату грішми й мови не могло бути. Було досить образ і без того для тих, хто порожняком мусив повертатись назад до хати:

— То Петро (Іван чи Степан) вартує у вас, пане вчителю, того, щоб вас перевозив, а я вже ні?

Пам'ятаю, як один Твій приятель, що з якихось причин спізнився на клаку[27], віз на своїй фірі... кілька дощок, але — "віз".

З життя у Веренчанці ніколи не забуду такого одного, може, навіть переломного в нашій сім'ї моменту: сигуранца терпіла, доки терпіла Твої антидержавні сатиричні вірші в "Каменярах" (пізніше зацитую Тобі один з них з пам'яті), а в кінці поставила за посередництвом посла до парламенту Тобі ультиматум: або заперестанеш писати антидержавні вірші і дістанеш місце директора школи в Чернівцях, або звільнять з роботи і т. д., тобто арешт, а жінку вчительку перенесуть там, де дідько "добраніч" каже... Вибирай, людино, мужу й батьку! Ти якийсь час помовчав, а потім сказав не до посла, а до мами:

— Ми, жінко, вже все втратили, але ще як і честь втратимо, то зовсім жебраками станемо...

Боротись і вірити — завжди було Твоїм девізом у житті і творчості.

Не співай ти нам, співаче,

про ті злидні, що їх маєм,

бо ті злидні, мій козаче,

ми й без тебе добре знаєм,—

писав Ти майже шістдесят років тому, коли на буковинсько-галицькому полі була переважно мода на песимістичну поезію.

Твоя сатира на псевдодіячів подекуди не втрачає актуальності і на сьогоднішній день. Хіба сьогодні, в шістдесят шостім році нашого віку, вже перевелись людці, які думають категоріями Твого героя:

— Борітеся, братчики кохані,

буду я завжди духом з вами,

як виборете кращу долю,

тоді я перший між рядами…

Ні, тату, ні, Ти не чекав, що хтось за Тебе виборе кращу долю Твоєму народові, а сам встрявав у боротьбу, як вмів, як міг і як на той час здавалося Тобі правильним.

А основне, батьку, так мені здається, що це основне в кожній людині, що Ти з усіх життєвих перипетій виходив людиною. "Характером", як сказала б Ольга Кобилянська.

У повісті, над якою тепер працюю, є така фраза: "В їх домі висіли по стінах незримі таблички з написами: "В нас не брешуть", так як по деяких установах висять перестороги: "В нас не курять".

Це плагіат, а знаєш, звідкіль я його, як кажуть у нас на Буковині, фарнула? З нашого дому. Брехня в нашій сім'ї зачислялася до тої самої категорії, що й зрада, ба навіть і злодійство.

А ти й не спитав ще, тату, чого це я сьогодні з самого ранку навістила Тебе?

Таж сьогодні сповнилося Тобі вісімдесят п'ять. Тому дозволь — та що Ти, тату? — по-перше, я б не могла забути про день Твого народження, а по-друге, коли б навіть так закрутили мною поточні справи, що моя пам'ять спізнилася б, то ось календар на моїм письмовім столі нагадав би мені про Твій день.

А Ти знаєш, що п'ять років тому друкувались уже запрошення на Твій ювілей, але їх так і не роздали? Пробач, це не докір, це — біль. Кажуть, що батьки тільки раз у житті роблять дітям прикрість, коли вмирають, але й тієї не зробили б, коли б це було в їх силі.

Цілую сліди, куди ступали мамині й Твої ноги.

Твоя дочка.

1966